

Skagen Fuglestation

Årsskrift 2019

Skagen Fuglestation - Årsskrift 2019

Redaktion: Peter Kristensen

Layout: Peter Kristensen

Forside foto: Peter Kristensen

Fotografer:
Knud Pedersen: Side 5, 11, 12, 16, 17, 19, 22, 23 øverst, 24, 34 øverst, 36 øverst, 38, 39, 51, 52, 53.

Skagen Fuglestation: Side 6, 7, 8, 9, 10, 18, 28, 29, 31, 32, 33, 34 nederst, 35 øverst, 37, 40, 41, 42, 43, 44, 49, 50.

Laura Skrubbeltrang Hansen: Side 25 venstre, 26 højre.

Bjarke Huus Jensen: Side 25 højre.

Joakim Matthiesen: Side 35 nederst.

Dante Shepherd: Side 36 nederst.

Peter Kristensen: Side, 2, 4, 23 nederst, 30.

Årsskriftet udgives kun elektronisk

Tekst og foto i denne publikation er beskyttet af dansk lov om ophavsret.

Indholdsfortegnelse

Forord **4**
Af Niels Eriksen og Simon S. Christiansen

Årets gang set fra bestyrelsen **5**
Af Niels Eriksen

Formidlingen **7**
Af Simon S. Christiansen

Observationer **12**
Af Knud Pedersen

Forskning ved Skagen Fuglestation **25**
Af Dan Bruhn og Simon S. Christiansen

Samarbejdet med Lista og Ottenby fuglestationer **30**
Af Niels Eriksen

My scandivian Tripple **31**
Af Koen Stork

Glimt fra årets gang på fuglestationen **34**
Af Kurt Rasmussen

Fuglefestival **41**
Af Kurt Rasmussen

Det Grå Fyrs Venner **42**
Af Kurt Rasmussen

Ringmærkning ved Skagen Fuglestation **43**
Af Henning Ettrup

Byfogedskoven i Skagen **51**
Af Poul Hald-Mortensen

At gøre sig uheldig bemærket som fuglefotograf **53**
Af Flemming Quist

Forord

Vi er nu tre år efter fuglestationens etablering, og stationen er blevet en fast bestanddel af det danske ornitologiske univers. Der ringmærkes, registreres fugletræk, tages prøver, skrives dagbøger, arrangeres ture, holdes møder og bidrages til forskningsprojekter. Alt sammen et resultat af, at Skagen Fuglestation er samlingspunktet for unge naturinteresserede frivillige med international baggrund, ikke mindst lokale ildsjæle og dygtige ornitologer samt fuglevenner fra det meste af Danmark. Både på stationen og ved Det Grå Fyr er der skabt et spændende miljø, der har potentiale til at blive noget stort.

Uanset om anledningen har været en guidet tur, en tur gennem udstillingen, udsigten fra fyrtårnet eller en god frokost i cafeen, så ved vi, at de besøgende får en god oplevelse. For stedets aktører, Naturstyrelsen, Dansk Ornitologisk Forening, Turisthus Nord og Frederikshavn Kommune er det netop målet, at Det Grå Fyr skal være samlingspunktet for naturinteresserede og kunne tiltrække endnu flere i fremtiden. Stedet skal være et af Skagens attraktioner.

Skagen Fuglestation er afhængig af hjælp fra nær og fjern. Vi ønsker derfor at takke alle, der praktisk eller finansielt har bidraget til stedets aktiviteter. Det gælder Friluftsrådet, Naturstyrelsen, Region Nordjylland, ENV-fonden, Det Grå Fyrs Venner samt ikke mindst Dansk Ornitologisk Forening og herunder lokalafdelingen i Nordjylland. En særlig tak skal gå til de lokale ornitologer i Skagen, der bidrager ved optælling, ringmærkning, praktisk hjælp, træning af frivillige m.m., vores overnattende gæster, samarbejdspartnere på universiteter, Danmarks Ringmærkerforening samt ikke mindst de frivillige, der i perioder har arbejdet og boet på stationen, heriblandt Peter Denyer, Anna Moulin, Dante Shepherd, Hebe Denny, Marie Heuberger, Michele Pes, Joakim Matthiesen, Christian Stolz, Judith Kloibhofer, Laia Soler Iglesias, Joost Van Duppen, Christina Ninou, Martin Georgiev, Yehonatan Ben Aroia, Anders Odd Wulff Nielsen, Heidi Vibe Frederiksen, Koenraad Stork, Asger Lykkegaard Møldrup, Pernille Roed, Yotam Lehnardt, Henrik Böhmer, Lisa Vergin, Daniel Bloche, Anders Brinkmann og Esben Elgaard Hansen.

Dette årsskrift beskriver en del af aktiviteterne, Skagen Fuglestation i 2019 har været involveret i. Årsskriftet udgives alene digitalt og vil være at finde på Skagens Fuglestations hjemmeside og må gerne deles med interesserede i vennekredsen.

God læselyst.

Simon S. Christiansen
Naturvejleder og fuglestationsleder

Niels Eriksen
Bestyrelsesformand for Skagen Fuglestation

Årets gang – set fra Skagen Fuglestations bestyrelse

Af Niels Eriksen, bestyrelsesformand for Skagen Fuglestation

2019 var ingen undtagelse, og som altid var det en fornøjelse at gæste fuglestationen. De mange unge fra ind- og udland satte deres præg og medvirkede til et spændende og lærerigt miljø. Kombinationen med ringmærkning, observationer, rapportering, guidede ture og mange andre aktiviteter udviklede dem. Og de mange gæster på stedet synes godt om miljøet på Det Grå Fyr og fik sig en god oplevelse, hvad enten de var kommet for udstillingen, en guidet tur eller en frokost i cafeen.

Alt sammen skabt på få år og med manges bidrag. Bestyrelsens rolle er ikke den mest synlige men dog en forudsætning. Hele organisationen bag fuglestationen og Det Grå Fyr er i virkeligheden ret kompleks, men samlet funktionsdygtig. Den er løbende tilpasset efter erfaringer fra de første år og efter nye fremtidige mål.

Naturstyrelsen og Dansk Ornitologisk Forening er de to organisationer, der primært bærer Det Grå Fyr. Det Grå Fyrs Venner (eller blot venneforeningen) er med nyt ændret fokus på vej frem og kan få stor betydning i forhold til lokalbefolkningens tilknytning til stedet. Naturstyrelsen har ansvaret for den samlede enhed, cafeen, udstillingen og fyret. DOF er lejer, driver fuglestationen og tilbyder DOF-medlemmer ophold på stedet. Det kræver en sund økonomi, og det er en af bestyrelsens hovedopgaver. Samlet er fuglestationens budget på en lille million om året. Hovedbidraget kommer i dag fra DOF, og indtil udgangen af 2019 har Friluftsrådet bidraget og finansieret naturformidlingen. Resten har været indtægter fra udstillingen, guidede ture, gæsteophold og anden egenfinansiering. Udgifterne dækker løn, diæter til frivillige, leje, varme, el m.v. I de nærmeste år er finansieringen af fuglestationen sikret gennem DOF-aftaler, arv m.v., men egenfinansieringen skal øges væsentligt, og bestyrelsen arbejder her på en række initiativer. Det er ikke en let opgave, men omvendt kan vi erfare, at flere af vore aktiviteter har sikret eksternt finansiering udefra. ENV-fonden har således i 2019 doneret 60.000 kr. til radiotelemetri-projektet, og vi har fået tilsagn på 40.000 kr. fra Friluftsrådet m.fl. i forbindelse med "Naturens år"-aktiviteter i 2020.

Gennem hele 2019 er der dagligt ydet et meget stort arbejde indenfor fuglestationens mange områder. Takket være et rekordstort antal assistenter (frivillige), danske som udenlandske, har kerneområderne ringmærkning, monitering og formidling været meget godt dækket gennem hele året, dog primært i perioden marts – november. Assistenterne har alle arbejdet hårdt. Tidligt op til morgenobs. eller ringmærkning og dagen sluttes først sent med rapportering og aftenmøde. Alle interesserede kan få et godt indblik heri, gennem hjemmesidens dagbog. De daglige rutiner, den interne skoling og ikke mindst felterfaringen sammen med de lokale ornitologer på Grenen ruster de unges naturinter-

esse, så det er ikke forkert at kalde det et ophold på "School of Birds". Denne succes er ikke kommet af ingenting. Bag ligger et meget stort arbejde fra fuglestationens leder og naturvejleder Simon S. Christiansen. Uden hans store daglige arbejde havde vi ikke de mange assistenter, de daglige registreringer, bidragene til videnskabelige projekter, samarbejdet med institutioner udenfor og daglige koordineringer med Naturstyrelsen på stedet. Det hører også til Simons fortjeneste, at henved 3.000 har været på guidet tur eller deltaget i arrangementer om fugle på stationen.

Fra årsskiftet 2019 har Naturstyrelsen ansat Lene Kabbelborg som daglig leder af Det Grå Fyr. Hun har talt meget for og bidraget til et nært samarbejde mellem Det Grå Fyr, fuglestationen og venneforeningen. Det har resulteret i langt flere udadrettede aktiviteter, en fælles markedsføring, en udstilling om fyrets historie og mål om løbende udbygning af trækfugleudstillingen. Vi støtter og håber, at det vil give væsentlig flere gæster til stedet.

Et flot årsskrift 2018 blev udgivet. Denne gang digitalt og med stor tak til Søren Skov, der påtog sig redaktøropgaven. Ligeledes tak til Hans Christoffersen for korrekturlæsningen og alle bidragsydere for artikler, fotos m.m. Årsskriftet har mange fine artikler og er fortsat tilgængeligt fra hjemmesiden.

Bestyrelsen holdt i året 5 møder, hvoraf ét var et fællesmøde med DOFs hovedbestyrelse. Det sidste primært for at drøfte fælles mål for fremtiden. Bestyrelsesmøderne er primært koordineringsmøder. Bestyrelsens hovedopgave er at rådgive fuglestationen, men den er samtidig også bidragyder på en lang række opgaver som guidede ture, artikler, ansøgninger, kontrolsikring af data, hjemmeside m.m. Hvert medlem har egne opgaver, og på denne måde er alle aktive medlemmer med større eller mindre opgaver mellem møderne. Bestyrelsen består af 9 medlemmer samt to observatører. Efter et stort arbejde på ikke mindst medieområdet har vi sagt tak til Børge Søndergård, der ved årsskiftet stoppede i bestyrelsen. Bestyrelsen består i dag af følgende: Niels Eriksen (formand), Poul Hald Mortensen (næstformand), Kim Skelmose, Henning Ettrup, Kurt Rasmussen, Knud Pedersen, Peter Lund Kristensen og Dan Bruhn (+ pt en vakant plads). Simon S. Christiansen (sekretær) og Mark Desholm er begge observatører.

På medieområdet vil Skagen Fuglestation fortsat være meget synlig via hjemmesiden (www.skagenfuglestation.dk) og Facebook. Alle relevante oplysninger om stationen, inkl. udlejning af lejligheden findes på hjemmesiden. Derudover leveres spændende dagbogsopslag over hverdagen på stationen. De giver et rigtig fint indblik i dagligdagen og fuglelivet hen over året. Flotte fotos og videoer formidles via Facebook, og her følger mange med i de daglige og de kommende arrangementer.

Vi glæder os over den fine udvikling Skagen Fuglestation har opnået: øgningen i antallet af assistenter, flere guidede ture, bidragene til forskningsprojekterne, flere DOFere i stationens lejligheder og det gode samarbejde med venneforeningen og Det Grå Fyr til dagligt. På den baggrund er konklusionen, at Skagen Fuglestation har haft et rigtig godt år men også, at der fortsat er mange opgaver, før alle ambitioner er opfyldt for Skagen Fuglestation.

Formidling 2019

Af Simon S. Christiansen, naturvejleder og fuglestationsleder

Splitterne

Travlhed i formidlingen gav gæster masser af oplevelser

Mindst 2800 deltagere var med på de ca. 155 ture og arrangementer, som naturvejlederen og frivillige fra fuglestationen gennemførte i løbet af året sammen med Det Grå Fyr og Venneforeningen. Hertil kommer et ukendt antal mennesker, som spontant er mødt op og har talt med Fuglestationens personale, når de har besøgt Det Grå Fyr. En bred vifte af seniorer, unge, skoleelever, studerende, foreninger, turister, familier, myndigheder samt udsatte nød godt af formidlingen, som foregik i alle årets tolv måneder. Hver dag fra marts til november kunne interesserede fra distancen følge med i oplevelserne for de frivillige og vores gæster ved at læse dagbogen på vores hjemmeside. Ligesom der også hver dag i perioden blev delt billeder, videoer, historier og film på vores Facebooks-side. Medlemmer af DOF kan booke sig ind på ugebasis i en lejlighed på fuglestationen, og som en del af dette lære sig en hel masse om fuglene, naturen og menneskene heroppe. I 2019 kunne det mærkes at denne mulighed er begyndt at blive rigtig populær, og vi havde således nogle glade gæster i lejligheden i 26 af årets uger.

En ulv på land og spækhuggere til vands

Året startede med at jeg i januar havde et foredrag med et tilbageblik på året der, var gået til en veloplagt forsamling i DOF-Nordjylland, mens Knud Pedersen gav os rejsefeber med et foredrag om Sydafrika for Venneforeningen i Birder's Club. I samme måned kom Mark Desholm til fuglestationen med et spændende foredrag om ulve, hvilket passede meget godt med at fuglestationens folk et par måneder senere fik taget en fantastisk video af den nordjyske ulv med det navnkundige navn "GW781m", mens de sad og observerede fugle om morgenen på Nordstrand. En historie som kom vidt omkring i aviser, radio og TV. Sammen med

observationerne af spækhuggere, var dette nok de to mest populære begivenheder for medierne, men også vores fortællinger om forårets fugleovervågning, og vejrets betydning for trækfuglene i efteråret nåede frem i landsdækkende medier.
I vinterferien var der godt med arrangementer for børnefamilierne med hele to fugle-trylle shows fra den unge Gustav Urth, og ved ringmærkningsnettene i den lille fyrhave kom børn og hjalp med at fodre fuglene. Allerede i februar kom Peter Denyer som sæsonens første assistent og indlogerede sig på stationen. I anledning af Ørnens Dag introducerede han lytterne i de store vingefang. I det tidlige forår indviede antropolog Charlotte Matthiesen os i DOF's internationale arbejde i fuglesagens tjeneste. Årets række af ture målrettet seniorer blev startet med tur rundt om Grenen med fuglestationens bestyrelsesformand Niels Eriksen. I Birder's Club fortalte assistenterne om deres frivillige arbejde på Fuglestationen for en gruppe naturformidlere.

Birdrace og æggekage

I april kom det for alvor gang i både rovfugletrækket og ture. Konceptet "Åben Fryser" indledtes, hvor børn og andre interesserede blev inviteret med til et kig i fuglestationens fryser – en noget anden oplevelse end at åbne fryseren hjemme! En kavalkade af søndagsture gennem hele sæsonen blev ligeledes indledt, hvoraf mange af dem havde formidling af områdets naturgenopretningsprojekt som tema. Landskabet i Grenen-området er således nu atter blevet meget mere lysåbent, efter at Naturstyrelsen har fjernet invasive vækster og træbevoksninger med støtte fra EU's LIFE-midler. Flere lokalkendte fuglekiggere og bestyrelsesmedlemmer var her en stor hjælp gennem året, hvor de var turledere på mange af søndagsturene. Skoleklasser fra den lokale folkeskole begyndte at komme på besøg, og hele 50 glade gymnasieelever fra Danmark og Holland fik en af dagene udfordret min viden om geologi og landskabsdannelse. Af de lidt ældre "elever" fik vi besøg af en flok pædagogstuderende fra Hjørring, som bl.a. blev undervist i udendørs lege, udeskole og etik. Flere grupper af studerende fra University College Nordjylland - både pædagoger, lærere og natur - og kulturformidlere kom forbi gennem året til nogle altid humørfyldte ekskursioner og samtaler. Påsken blev fejret med at puste æg, male fugle og klippe gækkebreve med gæstende børn, som dekorerede både buskene i haven og klubhuset. Vi fik desuden rigeligt med æggekage den aften! DOF's ungdomslejr blev afholdt i Skagen, hvor hele 20 unge fuglekiggere fyldte godt i området og gav liv ude felten. Vi arrangerede bl.a. et intensivt BirdRace for dem, hvor de i hold med fuglestationens assistenter konkurrerede om at finde flest fugle på tid.
De frivillige på stationen fortsatte med at holde foredrag med forskellige temaer. Dante Shepherd fortalte om feltbestemmelse af måger, mens Anna Moulin introducerede os i sine studier i involvering af lokalbefolkningen ved naturbeskyttelsesprojekter rundt om i verden. En aften, hvor vi også fik en sjov opgave i kommunikationsstrategier! Erik Holm Sørensen havde foredrag i Venneforeningen om sit projekt for psykisk sårbare -

”Frisk i Naturen”. Måneden efter kom han desuden op med en gruppe fra projektet til en frisk dag ude med plads til både fugle og grin.

Viden om planter og træer

Maj blev indledt med Tårnenes Dag. Vejret var knapt så godt som årene forinden, og for første gang i mange år lykkedes det derfor ikke at være det sted i Danmark med flest arter den dag, men engagementet fra deltagerne fejlede bestemt ikke noget. Poul Hald Mortensen fra fuglestationens bestyrelse gennemførte vores første tur i Byfogedskoven med træerne i fokus, hvilket også var godt for naturvejlederen at få lært lidt om, således at det faglige incitament kom bedre på plads, inden jeg senere på året havde en vinterbadeklub med mig rundt i samme skov. Den tidligere organist i Skagen, Ian Heilmann, kom op på stationen og genså sine tidligere græsgange lidt tid, og han gav i den forbindelse et inspirerende foredrag om botanikken på Skagen Odde. Busser med forskellige foreninger og klubber specielt med seniorer begyndte at komme og fortsatte med jævne mellemrum gennem året at besøge fyret og fuglestationen. I slutningen af måneden tog jeg til Jerup Strand, for sammen med Naturvejleder Bo Storm at være leder på en offentlig tur sidst på eftermiddagen. Trods hård vind var op mod 40 friske deltagere mødt op! I forbindelse med det meget populære Naturmøde tog jeg nogle aktiviteter med mig til Hirtshals, hvor jeg mødtes med mange andre DOF-medlemmer, der flittigt formidlede fuglesagen for de mange gæster og for områdets skoler. Maj var selvfølgelig også lig med den traditionsrige fuglefestival, som du kan læse meget mere om andet steds i denne rapport.

Kunsten at tegne fugle

Juni er typisk en måned, hvor mange lejrskoler gæster området, og her var også de unge assistenter på fuglestationen godt beskæftiget med at lære fra sig til gæstende skoleklasser. Meget inspirerende er det også at se dem i den rolle. For tredje år i træk deltog vi i Dansk Skoleidræts Forårsfestival sammen med andre lokale foreninger. Over hundrede skoleelever lagde vejen forbi de forskellige poster med aktiviteter denne dag. Inden skoleferien startede, tog jeg på et sjældent skolebesøg længere syd på i Nordjylland og fik genoplevet, hvordan det er at undervise i et klasselokale igen efter tre år væk fra lærergerningen. Det var ikke os alle på fuglestationen, som syntes, at vi var særlig gode til at tegne fugle, så det var rigtig godt at en af forårets assistenter, Hebe Denny, kunne opgradere os andre udi i kunsten at tegne fugle på et lille offentlig kursus i Birder’s Club.

Lars Mortensen og Christian Stolz viser radarbilleder for gæster inden en tur ud i området

Anders Nielsen viser fugle frem under en fremvisning i laboratoriet

Entusiastiske drenge bestemmer fugle i Birders Club

Juli er højsæson for turister, og også for ringmærkningsture i de Gamle Fyrhaver. På en smuk sommeraften kom naturvejleder Bo Storm op med

en stor flok, der fra toget havde oplevet Oddens landskab med start i Frederikshavn. Det Grå Fyr var her endestationen med fortællinger og noget godt til ganen. Sidst på måneden startede vi op på at gentage succesen fra året inden med Tudseture, når mørket havde sænket sig. Det var en regnfuld sommer, så med vores lygter fandt vi godt med strandtudser og andre padder på jagt efter insekter. Med indgangen til august bidrog vi med flere aktiviteter til Vesterhavsugen, som satte fokus på havmiljøet i de tre skandinaviske lande omkring Kattegat. Foruden tudseture indebar det bl.a. et strandrensningsarrangement, en tur om havets betydning for fuglene, og så åbnede vi fryseren for at undersøge hvilke dyr, der kan blive skyllet i land.

Den gamle garde på besøg

I forbindelse med at meteorsværmen Perseiderne passerede jorden, havde Peter Laursen fra venneforeningen taget initiativ til et rigtig fint arrangement med stjerneskud og stjernekig. Heldigvis kom der huller mellem skyerne denne aften. En af dagene ved Det Grå Fyr dukkede der uanmeldt 40 elever op fra Ungarn, men de unge på stationen tog hurtigt initiativ og viste dem bl.a. rundt i laboratoriet samt tog dem med ud på insektfangst i haven et par timer. En gruppe antropologi-studerende fra Københavns Universitet lagde også vejen forbi, hvortil vores assistent, Martin Georgiev, havde forberedt en længere præsentation omkring de frivilliges arbejde på fuglestationen og deres dagligdag. Sidst på måneden havde DOF-medlem Flemming Byskov på privat initiativ inviteret danske ringmærkere, med mange aktive år i bagagen, til konference i Skagen. Erfarne ringmærkere fra nær og fjern mødte op og udvekslede viden og fortællinger. Flere mødte hinanden for første gang efter kun at have hørt eller læst om hinanden gennem årene! Fuglestationen spillede også her en rolle, idet Knud Pedersen og jeg selv havde oplæg for deltagerne, og flere af dem var indlogeret på Fuglestationen.

Sulens Dag og Euro Birdwatch Day

September indledtes med en Bioblitz, hvor fuglestationens assistenter havde familier med ud at lede efter og artsbestemme dyr i området. For tredje gang bidrog vi med aktiviteter til den årlige Kulturcykeltur, hvor et par hundrede udskolingselever cyklede rundt til forskellige kulturinstitutioner i Skagen. Ligesom året før afholdte vi ”Sulens Dag”,

Gustav Urth viser sit trylleshow

hvor deltagerne kom tæt på sulerne ved Grenens spids, og udfordringerne med affald i havet blev vendt. I Birder's Club underholdt Jens Kirkeby med billeder fra Bhutan for venneforeningen, mens Joost Van Duppen, som var efterårets lydekspert på fuglestationen, indviede os i fuglenes og naturens mange lyde, samt hvad man kan bruge det til i forskellige undersøgelser. Ind i oktober fortsatte foredragsrækken med hele tre spændende foredrag om Svalbard. Temaer var fugleliv og isbjørne m.m., hvor vores assistent, Christian Stolz, gav os et dybere indblik i sine studier af snespurve og polarlivet på øerne højt i Nord. Også om mere sydlige himmelstrøg var der foredrag for venneforeningen, hvor Hanne & Jens Eriksen fortalte om at være fuglekigger-pionerer i Oman, hvor de før havde boet i mere end tyve år. I den første weekend af oktober afholdtes Euro Birdwatch Day, hvor mange tusinde fuglekiggere og naturinteresserede talte fugle og arrangerede events rundt om i Europa . Både Skagen, Blåvand og Gedser fuglestationer bidrog hertil med åbne arrangementer alle stederne, hvor folk bl.a. kunne hjælpe til med at tælle fuglene. Junior-Rangers fra Frederikshavn kommune og deres Rangervenner fra Sverige kom med os ud, og tidligere på året havde vi endda et par glade Junior-Rangers helt fra Bayern i praktik en dag fra solopgang til solnedgang. I løbet af året var der i øvrigt en håndfuld danske praktikanter i skole- og gymnasiealderen for en uges tid ad gangen. Alle meget aktive og de kom hurtigt ind og bidrog med at løse opgaver og indgå i resten af fællesskabet på Fuglestationen.

Natture og dissektion

I efterårsferien havde vi planlagt ture for hele familien. Specielt turen om natten ud til Grenens spids var populær, men der skulle også gøres plads til nye fugle og dyr i fryseren, så vi inviterede til dissektionsdag, hvor de fremmødte kunne se med, når vi åbnede bl.a. ugler, musvåger og flagermus! I weekenden efter var der en meget velbesøgt tur ud til ringmærkningen ved Kabeltromlekrattet, som er en ny ringmærkningslokalitet, vi kom i gang med dette efterår. 80 lejrskoleelever på tur samtidigt fik desuden udfordret os logistisk, men det lykkedes som planlagt.

Skoleklasse fik Krognæb

I november inviterede Det Grå Fyr til fødselsdag, hvor fyret fyldte 161 år. Søren Skov havde rejseforedrag for venneforeningen med billeder fra Australien. Familier til kræftramte børn blev inviteret ind i Fyrets udstilling, og stationens assistenter viste fugle frem. Fra Skagen Skole kom deres fjerdeklasser og hjalp til med at starte vinterfodringen af fuglene i fyrhaven, og se med i ringmærkningen. En specialklasse fra Hirtshals fik sig en ekstra intens oplevelse, da tre sjældne krognæb blev fanget i ringmærkningen midt under turen. Vores begejstring var ikke til at skjule, og alle kunne mærke, at det var et særligt øjeblik. December er juletid, og i fyret var der pyntet både indendørs og i gården. Det var også den tid på året, hvor de sidste frivillige assistenter drog hjem, og året gik på hæld. En måned med megen hygge og besøg af venner fra året, der var gået. Dog havde vi også en familie med tre naturinteresserede børn på besøg i lejligheden, som kunne sætte lidt gang i den igen!

Krognæb

Observationer ved Skagen Fuglestation 2019

Af Knud Pedersen, bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation

Dværgfalk

Aktiviteter og materiale

Som nævnt i indledningen har bemandingen med både observatører og ringmærkere været særdeles god i 2019. Dette betød den hidtil bedste dækning fra fuglestationens side af de daglige trækobservationer i både foråret og efteråret. En lang række lokale og gæstende feltornitologer har på bedste vis suppleret fuglestationens tællinger med mange træktællinger og efterfølgende indtastninger i DOF basen. Specielt i forårsmånederne har et stort antal udenbys observatører deltaget i optællinger af fugletrækket.

Der skal lyde en stor tak, til de mange som frivilligt har bidraget med deres observationer på DOF basen.

Rovfugletrækket blev fulgt nøje fra marts til juni. Langt de fleste bidragydere har fulgt Skagen Fuglestations retningslinier for indtastning af observationer i DOF basen. Den store aktivitet resulterede i det hidtil største antal indtastninger af forårets rovfugletræk over Skagen. Eksempelvis bidrog 20 personer med 132 indtastninger af trækkende fiskeørne d. 25/4. Den efterfølgende bearbejdning af de mange data gav en dagssum på 51 fugle - renset for gengangere.

For en række fuglearter, hvis forekomst ved Skagen er af særlig betydning set i forhold til deres forekomst i Danmark, er der også indsamlet et meget stort materiale. Det gælder specielt for lommer, stormfugle, kjover og alkefugle.

I gennemgangen af de udvalgte observationer fra Skagen i 2019 er data primært hentet fra DOF basen. Skæringsdatoen for indtastninger har været 31. december 2019. Der opfordres til at få indtastet data i god tid inden årsskiftet for at sikre at observationerne indgår i fuglestationens rapporter. Nogle observationer, som ikke er indtastet i DOFbasen, men tilgængelige på birdcall, er også medtaget i årets oversigt. Dags-, måneds- og årstotaler er udarbejdet efter samme princip som tidligere år. På den måde kan summeringerne mellem årene bedst sammenlignes. For dage med de største forekomster, er der for nogle arter i rapporten tilføjet observationer, som har fulgt andre optællingsmetoder f.eks. intervaltællinger.

For observationer af sjældne arter (SU-arter) gælder, at godkendte fund er markeret med (G). Endnu ikke afgjorte fund er markeret med (U) og ikke indsendte fund er angivet med (E). Betegnelserne gælder for fundenes status ved redaktionens afslutning i marts 2020.

Observationer 1. halvår 2019

Rovfugle og falke

Oversigt over forårets bearbejdede og sammenstillede rovfugletal fremgår af tabellerne herunder. Tallene er beregnet ud fra summen af antal fugle pr. dag renset for gengangere. Der er derimod ikke taget højde for eventuelle gengangere fra dag til dag. Dette gælder dog ikke for meget fåtallige eller sjældne arter som f.eks. Kongeørn, Stor Skrigeørn og Gåsegrib, hvor der er tale om specifikke individer, som godt kan være observeret på flere datoer.

Foråret 2019 - med en sum på 13.514 rovfugle - kan betegnes som endnu et godt rovfugleår i Skagen. Sammenligner man med gennemsnittet for tiårsperioden 2009-2018 (11.411) lå foråret

Tabel 1: Summen af de enkelte rovfuglearter i Skagen marts-juni 2019 samt største dage og mediandato.

	marts	april	maj	juni	Total	Største dag	Mediandato
Fiskeørn	0	533	131	23	**687**	25/4 (51)	23/4
Blå Glente	0	1	1	0	**2**		
Hvepsevåge	0	0	441	404	**845**	16/5 (153)	23/5
Slangeørn	0	0	1	0	**1**		
Gåsegrib	0	0	1	0	**1**		
Stor Skrigeørn	0	1	0	0	**1**	3 dage med 2 i april	
Kongeørn	1	2	2	0	**4**		
Rørhøg	0	312	131	25	**468**	25/4 (31)	25/4
Blå Kærhøg	2	356	68	4	**430**	25/4 (40)	22/4
Steppehøg	0	36	8	1	**45**	18/4 og 29/4 (5)	23/4
Hedehøg	0	6	4	0	**10**	25/4 og 27/4 (2)	27/4
Spurvehøg	144	3709	653	170	**4676**	25/4 (459)	23/4
Duehøg	13	13	2	2	**30**	25/4 og 30/4 (2)	4/4
Havørn	9	44	16	12	**81**	20/4 og 25/4 (7)	25/4
Rød Glente	40	140	77	76	**333**	4/6 og 14/6 (12)	26/4
Sort Glente	0	44	21	14	**79**	26/4 (6)	29/4
Fjeldvåge	22	295	104	5	**426**	16/4 (30)	21/4
Musvåge	605	1106	789	384	**2884**	1/5 (188)	25/4
Tårnfalk	7	903	431	140	**1481**	24/4 og 25/4 (151)	25/4
Aftenfalk	0	20	17	3	**40**	25/4 (10)	30/4
Dværgfalk	0	294	130	3	**427**	25/4 (41)	24/4
Lærkefalk	0	130	129	89	**348**	16/5 (45)	16/5
Vandrefalk	3	168	45	0	**216**	25/4 (37)	25/4
Sum	**846**	**8113**	**3202**	**1355**	**13515**		

18% over. Ser man derimod på de enkelte arters forekomst, er det markant, at 14 arter ud af 18 ligger mere end 10% over gennemsnittet for perioden 2009-2018. For fire arters vedkommende var forekomsten mere end 10% under gennemsnittet. Specielt en normal antalstung art som Musvåge (36% under gennemsnit) trak den samlede sum af rovfugle nedad.

For Fiskeørn (687) blev foråret det største, som hidtil er registreret i Skagen. Tidligere rekord fra 1998 (539) blev overgået med en overraskende bred margen. Gunstige vejrforhold med ret høje temperaturer og vinde fra den østlige sektor i midten af april betød at denne måned blev forårets klart største rovfuglemåned. I alt 8.113 rovfugle (60%) blev noteret i april. For de fleste rovfuglearter lå mediandatoen for deres forekomst i april - noget tidligere end normalt. Mere ustabile, kølige og vestenvindsprægede vejrforhold i maj betød at månedens rovfugletal skuffede lidt. Sene langdistancetrækkere som Hvepsevåge og Lærkefalk kulminerede som vanligt i maj med mediandatoerne henholdsvis 25/5 (Hvepsevåge) og 16/5 (Lærkefalk). Vandrefalk (216) havde også rekordår, men med smal margen til tidligere rekord fra 2016 og 2018 (begge år 201). Med en total på 37 fugle 25/4 blev der også sat ny dagsrekord for Vandrefalk. For Steppehøg (45) var andelen af gamle hanner (17) større end normalt. De 16 af hannerne blev set i april, mens den sidste blev set så sent som 6/6. Rovfugleentusiasterne blev ikke snydt for oplevelser med sjældne rovfuglearter. En 2K Blå Glente (G) gav 21/4 opvisning det meste af dagen. Endnu en 2K Blå Glente (G) dukkede op 23/5. I alt er der nu 8 godkendte fund af Blå Glente i Skagen siden det første fund fra marts 1998.

Tabel 2: Sum af rovfugletræk ved Skagen i marts-juni i årene 2009-2019 med gennemsnit (Gns.) for tiåret 2009-2018.

Art/år	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gns. 2009-2018
Fiskeørn	301	238	336	307	172	393	150	384	285	499	687	**307**
Blå Glente	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	-
Hvepsevåge	899	277	614	668	1084	1049	134	1518	419	3635	845	**1030**
Slangeørn	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1	-
Gåsegrib	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	-
Lille Skrigeørn	1	1	2	2	4	1	0	1	1	1	0	**2**
Stor Skrigeørn	1	0	3	0	0	0	0	0	2	0	1	**1**
Steppeørn	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	-
Kongeørn	1	3	5	2	0	5	1	4	2	0	4	**2**
Høgeørn	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Dværgørn	0	0	1	1	1	2	0	0	0	0	0	-
Rørhøg	417	351	395	291	284	280	195	619	456	416	468	**370**
Blå Kærhøg	328	139	158	356	169	187	152	480	304	222	430	**250**
Steppehøg	9	5	26	44	31	22	5	95	56	38	45	**33**
Hedehøg	25	10	36	10	15	17	11	30	14	19	10	**19**
Spurvehøg	3134	2827	2387	3120	1427	1957	2563	2749	2905	3134	4676	**2620**
Duehøg	81	56	39	42	36	39	30	17	14	23	30	**38**
Havørn	63	27	55	30	72	44	28	67	76	135	81	**60**
Rød Glente	195	136	209	174	252	171	157	294	304	385	333	**228**
Sort Glente	38	39	54	52	54	40	34	64	64	107	79	**55**
Fjeldvåge	323	205	377	592	254	414	161	378	135	334	426	**317**
Musvåge	4083	5204	7356	5081	4343	2599	2213	3880	4350	5682	2884	**4479**
Ørnevåge	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	-
Tårnfalk	721	322	827	1216	357	911	495	1687	1175	1348	1481	**906**
Aftenfalk	7	1	43	20	2	14	3	37	4	72	40	**20**
Dværgfalk	296	223	267	374	150	281	187	414	317	262	427	**277**
Lærkefalk	182	113	215	248	196	253	81	378	348	341	348	**236**
Jagtfalk	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	-
Vandrefalk	124	98	185	194	96	150	129	201	193	201	216	**151**
Alle arter	**11227**	**10274**	**13593**	**12825**	**9002**	**8830**	**6729**	**13299**	**11424**	**16855**	**13515**	**11411**

Tabel 3: Rovfuglearternes afvigelse i procent i 2019 i forhold til tiårs-gennemsnittet for 2009-2018.

2019 - over gennemsnit (> 10 % afvigelse)	afvigelse
Fiskeørn	+121%
Rørhøg	+27%
Blå Kærhøg	+72%
Steppehøg	+36%
Havørn	+35%
Spurvehøg	+78%
Rød Glente	+46%
Sort Glente	+44%
Fjeldvåge	+34%
Tårnfalk	+63%
Aftenfalk	+100%
Lærkefalk	+47%
Dværgfalk	+54%
Vandrefalk	+43%
2019 - under gennemsnit (>10% afvigelse)	
Hvepsevåge	-18%
Hedehøg	-47%
Duehøg	-21%
Musvåge	-36%
2019 - sum af alle arter	+18%

Et af de helt store vingefang dukkede også op i dette forår. Det var en 2K Gåsegrib (G), som kunne nydes i landskabet i dagene 23-25/5. Der er tale om det længe ventede andet fund af Gåsegrib i Skagen. Det første er helt tilbage fra 24-25/5 1985. I betragtning af at Gåsegrib optræder hyppigere og hyppigere i Nordvesteuropa gennem de seneste 5-10 år, er det lidt overraskende, at arten ikke er set oftere på så god en træklokalitet som Skagen.
En 3K Slangeørn 15/5 (U) trak overraskende ud mod Sverige. Det er det 15. fund fra Skagen.
Stor Skrigeørn 3K 13-15/4 og 17-20/4 (U) havde ikke så travlt og kunne opleves både på trækforsøg og rastende, inden den forsvandt sydpå igen.

Øvrige – mere bemærkelsesværdige arter

Det er nærmest reglen at Sortand, Sule og Bogfinke er de tre talrigeste arter beregnet som sum af fugle pr. dag i første halvår. Dette var også tilfældet i 2019, hvor et meget stort træk af Bogfinke (217.240) gav arten en suveræn førsteplads. Herefter Sortand (106.197) og Sule (26.207). For Bogfinke kulminerede trækket i dagene 4-7/4 (151.591) med største dag 7/4 (57.254 trækkende øst ved intervaltælling). De største dage for Sortand indtraf i slutningen af marts med 24/3 (21.200) som topdag. Største dage for Sule blev 2/4 (1399) og 3/5 (899).
Forårstrækket af Sangsvane (3.731) startede allerede i midten af februar og kulminerede i marts med 3.536 fugle. Største dag og mediandato blev 17/3 (947).
En Turteldue på trækforsøg ved Grenen og Ellekrattet 25/4 var en tidlig forekomst i Skagen. Der var overraskende ingen fund af arten i maj, men derimod to i juni henholdsvis 10/6 Grenen og 15/6 Stald Grenen.
Eneste fund af Plettet Rørvagtel var en syngende fugl i området ved Storsig og Jennes Sø 23-24/6.
Forekomsten af Rødstrubet Lom (17.319) var over normalen. Selve forårstrækket kulminerede al-

lerede i april med mediandato 19/4. Største dage 19/4 (1616), 30/4 (1520) og 29/4 (1268). Sortstrubet Lom (136) havde en normal forekomst og ingen dage med over 10 fugle. April (72) og maj (44) blev de største måneder. I forhold til Rødstrubet Lom udgjorde andelen af Sortstrubet Lom kun 0.8%, men det er normalt.
Efter rekordforekomsten af Islom i 2018 (58) blev forårets antal mere på det jævne. I alt 22 fugle blev noteret fordelt med januar (2), april (1), maj (16) og juni (3). Største dage blev 2 fugle på datoerne 13/5, 17/5, 25/5 og 3/6. Hvidnæbbet Lom havde en normal forekomst med 5 fugle fordelt på følgende observationer: 14/1 2K rst. Grenen, 23/4 ad sdr trk. Grenen, 29/4 2K rst. Nordstrand, 30/4 ad sdr trk. Grenen og 22/5 2K trk. Grenen.
Der blev noteret 1.938 mallemukker i første halvår. Langt hovedparten blev set i maj (1.551) med største dage 29/5 (375) og 31/5 (235). En Sodfarvet Skråpe trak forbi Grenen 1/4 - et usædvanligt tidspunkt for arten i Danmark. Blot en enkelt observation af Almindelig Skråpe 11/6 var under de senere års standard, hvor fund i maj-juni ellers er blevet mere hyppige.
Hvid Stork optrådte på 8 datoer i perioden 11/4-28/5. Største dag blev 22/4 (5) og med sandsynlighed for gengangere på tre datoer i slutningen af april. Sidste fugl blev set 27-28/5. Der var ingen observationer af Sort Stork i foråret 2019. I perioden 21/3-16/6 var der 8 observationer af Sølvhejre. Bortset fra 2 fugle 10/4 og 23/5 var øvrige observationer af enlige fugle. En flok på tre yngre Skestorke blev set på trækforsøg 22/4.
Forekomsten af Topskarv (166) i foråret 2019 var et kapitel for sig selv. Antallet var et helt uhørt stort antal for Danmark og selvfølgelig en bemærkelsesværdig rekord. Bortset fra nogle få observationer ved Nordstrand blev fuglene set fra Grenen, hvor hovedparten trak fra Kattegat mod nordvest ud i Skagerrak. Enkelte rastede kortvarigt i området. Månedsfordelingen var: januar (6), februar (15), marts (86), april (54) og maj (5). De største dage var 11/3 (19), 19/3 (29), 26/3 (14) og 1/4 (25). Største flok var på 12 fugle 19/3. Langt hovedparten af fuglene var i yngledragt med fuldt udviklet top, som var let at se, når de passerede Grenen tæt på land.
Ved den svenske vestkyst fra Bohuslän til Hallands Väderö i Skåne yngler nu over 400 par af Topskarv siden det første ynglefund i 2004. Skærgårdsområdet huser også en stor overvintrende bestand med op til 4.200 fugle talt i september 2017. Det er nærliggende at antage, at de mange topskarver, som passerede Skagen i foråret 2019, må være norske fugle, som har overvintret ved den svenske vestkyst og herefter trækker tilbage til norske ynglepladser i det tidlige forår.
En Thorshane rastede i Skagen Havn i dagene 18-20/1 og er det første fund fra januar af denne art i Skagen.
Eneste observerede Lunde i Skagen i 2019 trak mod nordvest ved Grenen 27/3. Der var fire fund af Søkonge i starten af januar, heraf 3/1 (2). Forekomsten af Alk (8.571) var på et mere normalt niveau i forhold sidste års bundnotering på bare 57 fugle. Månedsfordelingen var: januar (3.777), februar (1.583), marts (3.186), april (15), maj (8) og juni (2). Største dag blev 22/1 med 2.735 ved intervaltælling fra Verdens Ende 1 og 2.467 ved regulær tælling fra Verdens Ende 3. Lomvie (16.794)

Aftenfalk

optrådte typisk og talrigt fra januar til marts med følgende månedsfordeling: januar (11.582), februar (2.886), marts (2.225), april (58) og maj (43). Største dag blev 16/2 med 2.330 (intervaltælling) og mediandatoen blev 20/1.
Det blev et godt forår for Almindelig Kjove (280). Den første fugl blev set 3/4, hvilket er et normalt ankomsttidspunkt. Hovedtrækket fandt sted i april (185) med største dage 16/4 (26), 18/4 (24) og 19/4 (47). Hertil 78 fugle i maj og 17 i juni. Mellemkjove blev iagttaget på følgende datoer: 29/4 (ad lys form), 10/5 (ad lys form) og 19/5 (ad mørk form). Forekomsten af Storkjove (66) var over middel og med følgende månedsfordeling: januar (2), marts (6), april (3), maj (48) og juni (7). Største dage blev 12/5 (6) og 14/5 (6).
Ride (8.298) optrådte markant hyppigst i januar (5.669) med største dag 13/1 (945). Fordelingen på øvrige måneder var: februar (986), marts (920), april (51), maj (633) og juni (39). Der var blot en observation af Sorthovedet Måge 17/3 (1 ad sdr.). En 2K Hvidvinget Måge rastede i Skagen Havn 1/1-14/1. Yderligere en 2K blev set på Grenen 23/3, hvorefter en 3K optrådte regelmæssigt i havnen 29/3-10/4. Formodentlig samme 3K sås ved Nordstrand og Grenen 23/4, mens en 2K blev set på Grenen 26/4. Fra januar til marts blev der set mindst fire Gråmåger (3-2K og 1 ad), og der var regelmæssige observationer af mindst en 2K i hele april og frem til 19/5. De fleste observationer var fra Skagen Havn, men der var også en del observationer fra Nordstrand og Grenen. Første halvår bød på tre observationer af Rovterne fra Grenen på datoerne 14/5, 26/5 og 25/6. Sortterne optrådte som vanligt fåtalligt. I perioden 25/4-3/6 blev der set 10 fugle ved Nordstrand og Grenen med største dag 17/5 (4).
Af mere småsjældne spurvefuglearter skal følgende fremhæves:
Mellem 21/4 og 2/6 var der 17 fund af Vendehals. Med undtagelse af 21/4 og 22/4 med to fugle var alle øvrige dage med en fugl. Der blev set 2 biædere over Skagen By og Stald Grenen 10/5. Hertil en enkelt fugl 6/6 trækkende ved Pælebakke Klit og efterfølgende ved Nedermose. Formodentlig samme fugl over Skagen by 7/6. Pirol (21) blev observeret i perioden 10/5-10/6, men formodentlig en del gengangere fra dag til dag, hvor de fleste blev set på trækforsøg over Grenen. En Pungmejse blev set på Grenen 18-20/4 og igen 1-2/6. To fugle, heraf en han med føde ved Skarvsøen 24/6, var et stærkt indicie på et ynglepar i området. Rede blev ikke fundet, men i august og september blev op til seks ungfugle set ved flere lejligheder på Grenen. Der var to fund af Drosselrørsanger med henholdsvis en syngende ved Buttervej 5/6 og en syngende på Batterivej ved Nordstrand om morgenen 17/6. Ellekrattet kunne byde på syngende Rødtopet Fuglekonge 29/3, 23/4 og 27/4. Endvidere en syngende Gyvelstien 14/4 og 1 han i Batteriskoven 18/5. Fem Blåhalse blev set inden for en periode på tre dage. Tre hunner henholdsvis i Skagen Nordby 16/5,

Laia Solér og Judith Kloibhofer fra Skagen Fuglestation nyder udsigten ved milesøerne, Råbjerg Mile.

Anders Odd Wulff Nielsen, Christina Ninou, Catherine Snell og Martin Y. Georgiev gør fangstposerne klar til næste runde.

Heidi Vibe Frederiksen fører ringmærkningsprotokol.

Fiskerbanke 17/5 og en ringmærket ved Jennes Sø 18/5. En han var meget fotogen i kolonihaverne 17-18/5, mens en anden han blev fundet trafikdræbt i Skagen By 18/5. Begge hanner var af nordlig race.
I perioden 13/5-5/6 var der 13 fund af Lille Fluesnapper - heraf fire ringmærkede. Største dag blev 20/5 med tre på Grenen og en i Byfogedskoven.
En stationær Hvidhalset Fluesnapper 2K han i Ellekrattet 25/4 viste sig flot frem for de mange, som opsøgte den. Den første Ringdrossel blev set 2/4, og frem til 24/5 er der noteret 598 fugle. Hertil kommer en efternøler 16/6. Største dage blev 17/4 (133) og 25/4 (120). Eneste Rødstrubet Piber blev set på Grenen 20/5. Grenen havde også en Markpiber på trækforsøg 12/5. De første Karmindompapper dukkede op 17/5, og det er normal ankomsttid for arten i Skagen. Herefter optrådte arten fåtalligt, men næsten dagligt frem til 23/6. Største dag blev 19/5 med fire fugle på Grenen og en ved Brovande.
Der var en markant forekomst af Stor Korsnæb (205) gennem det meste af foråret. Dette afspejler fint den store invasion af arten i efteråret 2018. Hovedparten blev registreret på trækforsøg over Grenen, og der har givetvis været mange genganger fra dag til dag. Månedsfordelingen af summen af fugle pr. dag: januar (29), februar (109), marts (23), april (37) og maj (6). Største dag 17/2 (47).
Overvintrende Hvidsiskener blev set på ni datoer i perioden 2/1-14/3. Bortset fra to fugle ved Skagen Havn 2/1 og to ringmærkede 18/1 ved Jennes Sø var der tale om enkeltfugle på de øvrige dage. Heraf blev tre af fuglene ringmærket.
Gulirisk blev set på 21 datoer i perioden 12/4-13/6. Langt de fleste blev noteret på trækforsøg på Grenen, men der var også observationer fra Skagen By (5) og Nedermose (1). Ingen dagscifre med mere end to fugle. En overvintrende Lapværling blev set på Grenen 3/1-19/1. Desuden også observationer fra Grenen 10/2 (1), 20/3 (1), 19/4 (1) og en sen han rastede 1/6. Sen kan man bestemt også betegne en Snespurv på Grenen 25/6. Der var følgende tre fund af Hortulan: 26/4 1 han ved Brovande, 14/5 1 syngende han Grenen og samme sted yderligere en fugl 20/5.

Sjældenheder (SU-arter)

Den absolut største sjældenhed, og ny art for landet blev en han af Spansk Spurv 15/5 (G). En ihærdig og heldig fuglefotograf fandt og fotograferede på flotteste vis den uventede art på en stenbunke i de gamle minkfarme på Nedre Mosevej/Brovande i den nordlige del af Skagen By. Desværre forsvandt fuglen fra stedet kort efter og blev trods intens eftersøgning aldrig set igen.
Der blev dog set andre gode sjældenheder i løbet af foråret, som mange fik glæde af at opleve. Amerikansk Sortand 3K+ han rastede ved Nordstrand i dagene 3-7/4 (G). En Triel blev set ved Nordstrand 18/6 (U). To fund af Blå Glente er omtalt i rovfugleafsnittet, og det samme gælder fundene af Gåsegrib, Slangeørn og Stor Skrigeørn. Endvidere blev en Lille Rørsanger ringmærket på Grenen 23/6 (G), og det var Skagens sjette fund af arten. Alle fund er gjort i forbindelse med ringmærkning i maj (1), juni (4) og august (1).
En Sibirisk Bynkefugl ssp. maurus/stejnegeri 2K han viste sig flot frem på Grenen 21/5 (G). Fundet var det andet godkendte forårsfund i Skagen. Første var en 2K han ved Fyrvej 1/6 2013. Skagens fjerde fund af Alpejernspurv blev fundet ved Det

Alpejernspurv

Tårnfalk

Grå Fyr 20/4 kl. 19.15 (G).
Det drejede sig om en tillidsfuld fugl, som kunne fotograferes på tæt hold. Først på aftenen fløj den til overnatning på øverste afsats på Det Grå Fyr. Afsatsen kunne den bruge som afsæt til nattens træk i det efterfølgende klare vejr. I hvert fald blev den ikke set igen. Som vanligt var der observationer af Citronvipstjert. En 2K+ han blev set på trækforsøg på Grenen 21/4 (U), og en han med sikker alder som 2K rastede 22/4 ved Grenensøen (G) - måske samme fugl.

Observationer 2. halvår

Havfugle

Dækningen af havfugletrækket i andet halvår var rigtig god med næsten daglige tællinger fra solopgang og 3-5 timer frem - nogle dage længere tid. Langt hovedparten af observationerne er foretaget fra Grenen, men på dage med østlige vinde fra slutningen af oktober til december blev der også observeret fra Nordstrand.
Vejrforholdene var ikke optimale for store forekomster af pelagiske havfugle i efteråret 2019. Der var relativ få dage med kraftige vinde fra den vestlige sektor i september-oktober, som er den bedste forudsætning for større forekomster ved Skagen. De i perioder store forekomster af Alk og Lomvie er derimod mindre afhængige af bestemte vejrforhold.
De tre hyppigst noterede arter i andet halvår som sum af fugle pr. dag var Alk (71.457), Sortand (45.944) og Sule (37.929). Antallet af Alk var for andet år i træk på et højt niveau, men dog ca. 20.000 færre end i rekordåret 2018. Månedsfordelingen var: juli (11), august (5), september (5), oktober (35.391), november (35.120) og december (925). Største dag med regulært optalt træk blev 28/10 (6.897) og samme dag var også den største (12.577) baseret på intervaltællinger. Endnu en stor

Hvidhalset Fluesnapper

dag ud fra intervaltællinger blev 11/11 (11.400). Mediandatoen for alketrækket blev 1/11.
Forekomsten af Sortand afspejler i høj grad antallet af rastende fugle og deres lokale bevægelser end egentlige trækbevægelser. Derfor er der helt sikkert rigtig mange gengangere fra dag til dag i materialet. Specielt i juli og august raster mange oversomrende og fældende fugle på havet ud for Grenen. I september er der tydeligvis et tiltræk af ynglefugle og årsunger fra ynglepladserne i Nordskandinavien og Rusland. Månedsfordelingen var: juli (8.016), august (5.676), september (18.010), oktober (7.918), november (5.113) og december (1.211). Største dag 16/9 (1.950). Antallet af Sule (37.929) var lavere end de to foregående år 2017 (52.012) og 2018 (53.835). Månedsfordelingen var: juli (686), august (6.083), september (17.580), oktober (8.389), november (3.616) og december (1.575). Specielt antallet i oktober var betydelig lavere end normalt. Største dage blev 17/9 (3.538), 14/9 (2.538) og 14/8 (2.107). Mediandatoen var 19/9, hvilket er noget tidligere end normalt og skyldes relativ få fugle i det sene efterår.
Forekomsten af lommer var normal for andet halvår. Rødstrubet Lom (3.287) noteredes i større antal fra midten af september til og med december. Der var primært tale om rastende fugle og lokale rastebevægelser gennem hele perioden. Største dag blev 7/12 (250). Sortstrubet Lom (58) med jævn forde-

Tabel 4: Månedsfordelingen af udvalgte havfuglearter som sum af fugle pr. dag, juli-december 2019.

Art / måned	juli	august	september	oktober	november	december	Sum
Rødstrubet Lom	76	36	870	740	917	648	3287
Sortstrubet Lom	3	9	14	15	14	3	58
Islom	0	1	1	6	6	5	19
Hvidnæbbet Lom	0	0	0	3	1	2	6
Lille Stormsvale	0	0	1	0	0	0	1
Stor Stormsvale	0	0	0	0	1	0	1
Mallemuk	68	625	2385	17	2	16	3113
Sodfarvet Skråpe	0	0	2	2	0	0	4
Almindelig Skråpe	19	1	0	0	0	1	21
Sule	686	6083	17580	8389	3616	1575	37929
Topskarv	3	2	10	2	0	0	17
Alk	11	5	5	35391	35120	925	71457
Søkonge	0	0	0	14	100	9	123
Lomvie	41	5	102	2254	4581	1044	8027
Lille Kjove	0	0	7	0	0	0	7
Almindelig Kjove	2	56	33	3	0	0	94
Mellemkjove	1	0	5	12	3	1	22
Storkjove	31	1128	455	37	6	2	1659
Ride	88	102	2171	2988	5876	4871	16096
Sabinemåge	0	0	1	0	0	0	1

ling fra august til november. Ingen dage med over tre fugle. Andelen af Sortstrubet Lom i forhold til Rødstrubet Lom var lidt større om efteråret (1,8%) end om foråret (0,8%). Pudsigt nok blev antallet af Islom (19) nøjagtig samme som i efteråret 2018. Månedsfordelingen var: august (1), september (1), oktober (6), november (6) og december (5) med største dag 12/11 (3). Hvidnæbbet Lom (6) var to færre end sidste år. Observationerne var af enkeltfugle i perioden 18/10-2/12. Der blev noteret adulte fugle i ren eller overvejende sommerdragt 20/10 og 24/11. Øvrige fugle var immature eller vinterdragt. En rastende fugl ved Grenen 1/12 kunne godt være samme som blev set trække på stedet 2/12. Eneste observationer af stormsvaler var en Lille Stormsvale som trak forbi Grenen og ind i Kattegat 14/10 og en Stor Stormsvale mod sydvest ved Det Grå Fyr 3/11.

Forekomsten af Mallemuk (3.113) var på niveau med 2018 (3.384). Månedsfordelingen var: juli (68), august (625), september (2.385), oktober (17), november (2) og december (16). Største dag 17/9 (1.637). Det blev endnu et ringe efterår for Sodfarvet Skråpe med kun fire fugle. Observationerne var følgende: 17/9 (2), 2/10 (1) og 23/10 (1) - alle trækkende ved Grenen. Antallet af observationer af Sodfarvet Skråpe i danske farvande er generelt gået markant tilbage gennem de senere år. Det ser bedre ud for Almindelig Skråpe, hvor et stigende antal bliver set - specielt i sommermånederne. Dette gjaldt også for Skagen i 2019. I alt 21 fugle, hvoraf de 19 blev set i juli med største dage 5/7 (6) og 7/7 (7). Hertil 10/8 (1) og en usædvanlig sen fugl 13/12.

Den bemærkelsesværdige og historisk store forekomst af Topskarv i foråret smittede også af på antallet af fugle i efteråret. Det blev til 17 fugle i perioden 17/7-2/10 og det er rekord for andet halvår. Månedsfordelingen var: juli (3), august (2), september (10) og oktober (2). Største dag 13/9 (4). I forhold til antallet af Alke (71.457) som passerede Skagen i efteråret var antallet af Lomvier (8.027) mere beskedent. Dette er en normal fordeling mellem de to arter, men efterårets forekomst af Lomvie var i den lidt høje ende sammenlignet med de seneste års antal. Månedsfordelingen var: juli

(41), august (5), september (102), oktober (2.254), november (4.581) og december (1.044). Største dag baseret på intervaltællinger var 28/10 (2708) og største dag ellers 12/11 (917). Mediandatoen var 12/11 og lå 12 dage senere end for Alk. Det var et ret godt efterår for Søkonge med 123 fugle 15/10-25/12. Månedsfordelingen var: oktober (14), november (100) og december (9). Største dag 12/11 (30).

For Almindelig Kjove blev det endnu et efterår med få fugle i forhold til tidligere. Blot 94 fugle blev noteret i andet halvår, og det bekræfter endnu en gang den kritiske situation for bestanden i Nordatlanten. De fleste fugle blev set i august (56) og september (33). Største dag blev 14/8 (19), og sidste fugl sås 20/10. Første 1K blev set allerede 11/8, og det er tangering af den tidligste ankomstdato for 1K fra 2017. Mellemkjove (22) havde et af de bedre efterår, hvilket skyldtes et influx af ungfugle fra slutningen af september til ind i november. Dette influx blev også registreret på en række andre havfuglelokaliteter i Østersøen og Nordsøen. Det blev til 15 observationer af ungfugle 27/9-17/11, mens de øvrige er noteret som adulte (3) eller immature (4). Det blev også til et lille influx af Lille Kjove i dagene 12/9 - 17/9. I alt 7 ungfugle (1K) passerede

Tabel 5: Den årlige forekomst af udvalgte havfuglearter som sum af fugle pr. dag, juli-december 2009-2019, med gennemsnit (Gns.) for årene 2009-2018.
Arter markeret med * er SU-arter og kun godkendte fund er medtaget i oversigten.

Art / år	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Gns. 2009-2018
Rødstrubet Lom	3962	2389	6108	2595	2252	4382	9859	6603	4334	3453	3287	4594
Sortstrubet Lom	49	50	49	44	38	84	54	54	66	106	58	59
*Stillehavslom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	-
Islom	16	9	9	10	8	14	13	10	19	19	19	13
Hvidnæbbet Lom	8	0	7	3	7	6	8	2	7	9	6	6
*Sortbrynet Albatros	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	-
Lille Stormsvale	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	-
Stor Stormsvale	6	1	0	1	1	0	2	0	1	3	1	2
Mallemuk	12409	4438	7431	14952	6345	7299	7828	4312	4470	3384	3113	7287
Sodfarvet Skråpe	30	17	11	14	11	33	32	23	8	8	4	19
*Atlantisk/Scopolis Skråpe	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	-
Almindelig Skråpe	4	4	1	2	1	4	16	3	7	7	21	5
*Balearskråpe	2	5	3	2	1	0	3	0	1	0	0	2
Sule	17903	6982	12945	29357	48075	30670	50679	55743	52012	53835	37929	35820
Topskarv	0	0	0	3	0	0	1	0	5	8	17	2
Thorshane	2	2	6	1	4	8	1	3	4	2	0	3
Lunde	18	0	3	2	0	2	1	7	4	4	0	4
Alk	31504	87094	34000	29951	23927	25086	36070	77505	27310	91938	71457	46439
Søkonge	93	65	687	35	54	64	72	19	15	64	123	117
*Polarlomvie	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	-
Lomvie	1293	5091	4413	4276	484	14608	11705	9871	4403	6779	8027	6293
Lille Kjove	4	41	6	76	4	5	1	46	0	1	7	18
Almindelig Kjove	131	140	386	128	95	388	165	102	89	155	94	178
Mellemkjove	8	2	54	4	0	175	12	4	3	3	22	27
Storkjove	430	276	562	398	257	540	300	390	1841	1889	1659	688
Ride	29608	26562	46682	11197	29137	17616	26147	35121	19663	21443	16096	26318
Sabinemåge	6	0	1	1	0	0	0	1	2	0	1	1

Kaspisk Måge

Grenen mod nordvest, heraf 3 fugle 17/9. Alle var af den mørke ungfugletype.
For tredje år i træk optrådte Storkjove (1.659) i meget stort antal. August toppede med 1.128 fugle, og september bød på 455 fugle. Største dage blev 14/8 (278), 24/8 (266) og 15/8 (215).
Bedste måneder for Ride (16.096) var november (5.876) og december (4.871). Mediandatoen for efterårets forekomst var 12/11, og den største dag med intervaltælling blev 13/12 (1.447). Efter et blankt år i 2018 kunne en Sabinemåge noteres ved Grenen 17/9, hvor en 1K trak nordvest.

Øvrige - mere bemærkelsesværdige observationer

Formodentlig samme Sølvhejre blev set på Grenen 8/10 og 10/10. Der var seks observationer af Sorthovedet Måge i perioden 18/7-20/9 og bortset fra en 2K 18/7 var de øvrige 1K fugle.
To forskellige ungfugle af Middelhavssølvmåge blev set raste på Grenen henholdsvis 19/8 og 21/8.
Der var lidt færre observationer af Kaspisk Måge i dette efterår end i de senere år. I alt seks forskellige fugle 12/8-18/10. En 1K Hvidvinget Måge blev set på Grenen 4/12 og 6/12. Efterårets første 1K Gråmåge blev set 11/10 og var tidlig ankomst. Yderligere to iagttagelser af unge Gråmåger var 25/10 og 25/12. To adulte Rovterner rastede ved Grenen 18/7. Vendehals blev set 23/8 på Grenen og 28/8 ved Fyrvej. En mindre invasion af unge Aftenfalke i slutningen af august berørte også Skagen. Forekomsten var koncentreret i dagene 28/8-31/8 med 13 ungfugle, heraf 10 individer 31/8. En efternøler blev set på Grenen 13/9. Normalt ses Pirol ikke i Skagen senere end i juni, men i år var en undtagelse med et fund 25-26/7. Forekomsten af ungfugleflokke af Pungmejse i august-september er omtalt under gennemgangen af observationer i første halvår. Hvidbrynet Løvsanger blev registreret på 11 datoer 24/9-19/10 med op til tre fugle på Grenen 12/10. Hele seks Sibiriske Gransangere blev ringmærket på Grenen i perioden 17-28/10, hvilket var et rekordår for denne underart i Skagen. Første unge Høgesanger dukkede op ved Åkandevej 27/8. Herefter var der en stationær ungfugl på Grenen 11/9-21/9, og måske samme fugl blev ringmærket 29/9. Efterårets eneste Rødtoppet Fuglekonge blev ringmærket på Grenen 17/10. Der var to fund af Blåhals fra Grenen, hvoraf en 1K han blev ringmærket 11/9, og en rastende fugl blev set 5-6/10 og 9/10. Storpiber blev set på Grenen 5/9, 28/9 og 13/10. Hertil en rastende fugl ved Buttervej 18/10. En enkelt Markpiber trak nordøst ved Grenen 28/9. Efterårets første Bjergpibere dukkede op på Grenen 20/10 (13) og største dag blev 26/10 med 45. Herefter dagligt 3-10 rastende fugle året ud. Hvidsisken blev ringmærket ved Jennes Sø 1/11, hvilket var den eneste i hele landet i dette efterår. Gulirisk blev set på Grenen 10/11 og 13/11.
Det blev for tredje år i træk et stort efterår for Stor Korsnæb. Først blev der noteret nogle få fugle på trækforsøg på Grenen 28/7-28/8 (12) med 28/7 (4) som største antal. Den egentlige invasion starter med en enkelt fugl på Grenen 8/10. Med nogle få

undtagelser blev langt de fleste fugle herefter set og hørt på trækforsøg på Grenen. Beregnet som summen af fugle pr. dag noteres 8/10-6/12 (856). Der er formodentlig mange gengangere fra dag til dag. Største dage blev 9/11 (122) og 10/11 (115). Tilsvarende var der en invasion af Hvidvinget Korsnæb med mange observationer i perioden 11/7-27/8 (44). Største dage 18/7 (5) Grenen og 5/8 (4) Jennes Sø. Givet en del gengangere fra dag til dag. Arten blev også set raste i Skagen Klitplantage, og 20/8 sås en adult han fodre en juvenil fugl i klitplantagen ved Pløjede Vej/Arpsvej. Dette skal nok ikke tolkes som et lokalt ynglefund, da det er velkendt at Hvidvinget Korsnæb kan bevæge sig langt omkring med udfløjne unger, som stadig bliver fodret af forældrefuglene. Anden invasionsbølge fandt sted i perioden 10/10-30/11 (29) med største dag 7/11 (10) set på Grenen og i Ellekrattet. Lapværling optrådte fåtalligt på Grenen 12/9-7/11 med op til 3 fugle i slutningen af september og op til 7 fugle i midten af oktober. En Dværgværling blev set på Grenen 24/9, og en blev ringmærket ved Jennes Sø 2/11.

Hvidvinget Korsnæb

Sjældenheder (SU-arter)

En Amerikansk Sortand 3K+ han rastede i en større flok sortænder ud for Nordstrand og Grenen 14/7 og 19/7 (U). Endnu en 3K+ han Amerikansk Sortand var stationær på sydsiden af Grenen 17/9-24/10 (U). Brilleand 3K+ han rastede ligeledes sammen med sortænder ved Grenen og Nordstrand 9/7-18/9. Fra den 10/7 dukkede en ny 3K+ han op og frem til 24/8 kunne begge fugle ses samtidig i området.

En Ellekrage rastede kortvarigt på Grenen om morgenen 4/8 (G), Det er det første godkendte fund af Ellekrage fra selve Skagen. Der er et godkendt fund fra Råbjerg Mile 22/8 1963. Korttået Lærke rastede på Grenen 2/10 (G), og endnu en blev set på Grenen 20/10 (E).

To Sibiriske Gærdesangere blev ringmærket på Grenen henholdsvis 20/10 (U) og 22/10 (U), hvoraf den ene kunne ses frem til 28/10.

En meget stor invasion af Krognæb i Skandinavien fra midten af oktober kom i høj grad til at præge fuglelivet og fuglefolkene i Skagen fra slutningen af oktober til midten af november. Rapporter fra Sverige om massive antal af Krognæb, som bevægede sig mod vest og sydvest, betød, at det kun var et spørgsmål om tid, før de første fugle ville nå Skagen. Ved middagstid søndag 27/10 blev en flok på to Krognæb spottet ved Batteriskoven, og

Krognæb

en time senere blev en flok på fire fugle set ved Ellekrattet - invasionen af Krognæb havde nået Skagen. Det var starten til tre ugers eventyr med disse smukke og tillidsfulde fugle og den største dokumenterede invasion i Danmark nogensinde! Beregnet som sum af fugle pr. dag renset for oplagte gengangere er der i perioden 27/10-20/11 indtastet 549 fugle i DOF basen. Der er helt klart mange gengangere fra dag til dag, og give et nøjagtigt bud på hvor mange forskellige fugle, der har været til stede i Skagen-området under invasionen, er umulig. Største dag var 5/11, hvor 115 fugle blev noteret på trækforsøg på Grenen. Antallet af rastende fugle i byen blev vurderet fra dag til dag og her topper 9/11 (ca.75) og 10/11 (ca.50). Efter 14/11 aftog antallet markant med højst 3-4 fugle om dagen, og den sidste fugl blev set 20/11. Skagen Fuglestation ringmærkede fire fugle, og mindst to af disse blev efterfølgende observeret flere steder i byen i dagene efter. Dette bekræftede, at mange af fuglene tog et længere ophold i byen, hvor de opsøgte steder med Seljerøn og fråsede i

Skarvsøen

rønnenes mange bær. Forekomsten i Skagen bliver ikke behandlet af Sjældenhedsudvalget, men godkendes proforma med et antal fund, som endnu ikke er afklaret.

Ynglefugle

De sidste par års drama om skarvkoloniens skæbne i Skarvsøen ved Nordstrand fortsatte i 2019. Ynglefuglene indfandt sig som sædvanlig i kolonien i løbet af marts. Der blev kurtiseret og bygget reder, og det lovede godt for ynglesæsonen. I begyndelsen af april forsvandt alle fugle fra den ene dag til den anden og vendte ikke tilbage. Der er spekuleret meget over årsagen til denne hændelse - var det tilstedeværelsen af ræve, som tidligere har præderet kolonien, måske hyppigere observationer af Odder i søen eller helt ukendte forhold, som var årsagen? Vi ved det ikke, men må afvente og se om næste års ynglesæson giver svaret. Ikke blot skarverne forsvandt fra Skarvsøen, men også de fleste andre af søens ynglefuglearter som Grågås, Gråstrubet Lappedykker og Blishøne. Kun det lokale par af Knopsvane gennemførte yngel og fik syv unger. Underligt var det at opleve en sø, som tidligere var levende af ynglefugleaktivitet, forvandle sig til et næsten fugletomt område.

Det gik bedre for andre af de mere interessante lokale ynglefuglearter. Tre par traner var etableret i Reservatet og Nedermose, men der var ingen observationer af ungeførende fugle i løbet af foråret og sommeren. Der var to territoriehævdende Rørdrum på Grenen og en ved Nordstrand. Specielt på Grenen var der livlig aktivitet af omkringflyvende fugle i den periode hvor ungerne fodres. Efter afslutningen af det store naturgenopretningsprojekt ”Life Hulsig Hede”, som inkluderer områder på Grenen, har et par viber slået sig ned i de ryddede vådområder i Storsig. Parret ynglede med succes og fik mindst 2 unger. Sortstrubet Bynkefugl har øget bestanden på Skagen Odde til mindst 12 par i 2019. Helt lokalt omkring Skagen har der været to par ved Buttervej, et par Pælebakke Klit og i en periode også et par ved Det Grå Fyr. Ellers er der ynglepar på Hulsig Hede (3), Kandestederne (1), Hvide Klit (1), Råbjerg Hede (1), Præstesø (1) og Skiveren (1). Som noget helt nyt tyder observationer af et par territoriehævdende Stor Hornugle i området ved Råbjerg Plantage i december 2019 på etablering af et ynglepar her.

Forskning ved Skagen Fuglestation

Betydningen af hydrologisk genopretning for bilag IV-padder på Skagen Odde

Af Dan Bruhn, bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation

Naturstyrelsen Vendsyssel og Frederikshavn Kommune har i samarbejde med den Europæiske Union etableret et naturgenopretningsprojekt, LIFE REWETDUNE, på Skagen Odde fra 2014 til 2019.

Fig. 1 - Spidssnudet frø (Rana arvalis)

Fig. 2 - Strandtudse (Epidalea calamita)

Fig. 3 - Løgfrø (Pelobates fuscus)

Formålet med projektet var at genskabe naturlige hydrologiske forhold ved lukning af grøftestrækninger, samt at genskabe lysåben natur ved rydning af uønsket vækst af vedplanter.
I forårssemesteret 2019 undersøgte to projektstuderende, Laura Skrubbeltrang Hansen & Anne Svenningsen, fra Aalborg Universitet effekten af den hydrologiske genopretning på de tre bilag IV-padder spidssnudet frø (Rana arvalis, Fig. 1), strandtudse (Epidalea calamita, Fig. 2) og løgfrø (Pelobates fuscus, Fig 3). Projektet var et samarbejde med Bjarke Huus Jensen og Naturstyrelsen Vendsyssel og vejledt af Dan Bruhn og Cino Pertoldi, Aalborg Universitet, og støttet praktisk af Skagen Fuglestation og naturvejleder Simon S. Christiansen.
Formålene var, i) At eftersøge områder (Fig. 4) med grøftelukninger på Hulsig Hede og ved Råbjerg Mile for livstegn (ægklumper og kvæk) fra de tre paddearter spidssnudet frø, strandtudse og løgfrø, og ii) At gruppere eftersøgte områder i én af tre kategorier; uegnet, egnet og særdeles egnet, som ynglehabitater for de tre paddearter, ved hjælp af et levestedsvurderingssystem udviklet i studiet.
Metoderne var, i) Eftersøgning af livstegn (ægklumper, Fig. 5, og kvæk, Fig. 6) efter Visual Encounter Survey metoden. På hver lokalitet eftersøgtes seks 25m*25m kvadrater i 30 minutter, og ii) Hver undersøgte lokalitet med grøftelukninger blev vurderet i forhold til lokalitetens egnethed som ynglehabitat for de tre paddearter. Lokaliteterne blev vurderet på baggrund af indikatorerne: Bundforhold, Vandhulsvegetation, Vandhulsstruktur, Bevoksning på lokaliteten, Omgivende natur, og Strukturer på lokaliteten.

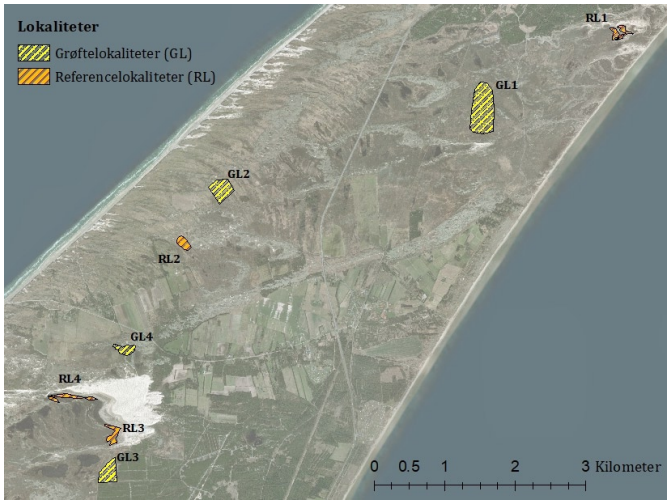

Fig. 4 - Kort over projektområdet ved Hulsig Hede og Råbjerg Mile. Indtegnet er lokaliteter ved lukkede grøftestrækninger (GL1-GL4) samt referencelokaliteter (RL1-RL4) som er baseret på tidligere registreringer af strandtudse (Epidalea calamita), spidssnudet frø (Rana arvalis) og løgfrø (Pelobates fuscus). Registreringer er hentet fra Danmarks Miljøportal, og indeholder data, som benyttes i henhold til vilkår for brug af danske offentlige data) (Miljøstyrelsen, 2019). RL1 var referencelokalitet for GL1, og tilsvarende for de resterende lokaliteter. Hver referencelokalitet blev eftersøgt 24 timer efter den tilhørende lokalitet ved en lukket grøftestrækning. Ortofotoet er fra 2015. Kortet er konstrueret i ArcMap (ESRI, 2011).

Fig. 5 - Ægklumper

Fig. 6 - Kvæk

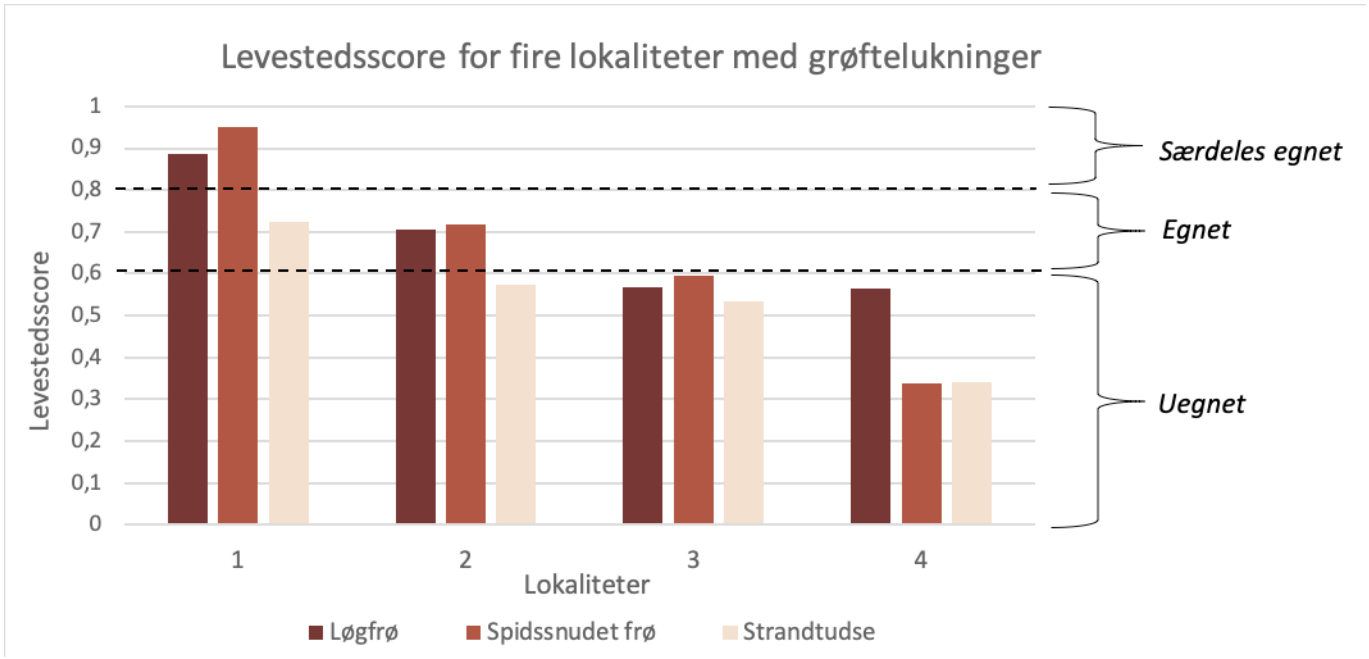

Fig. 7 - Levestedsscore (y-akse) for de fire lokaliteter med grøftelukninger (x-akse) på Hulsig Hede og ved Råbjerg Mile, for hver af de tre fokusarter spidssnudet frø (Rana arvalis), strandtudse (Epidalea calamita) og løgfrø (Pelobates fuscus)

Ud fra disse indikatorer tildeltes lokaliteterne point. Herudfra udregnedes en levestedsscore, som omsættes til én af tre leve-stedsvurderinger: særdeles egnet, egnet og uegnet.
Resultater er som vist i Fig. 7, at Lokalitet 1 og 2 generelt er egnede ynglehabitater, lokalitet 3 og 4 generelt er uegnede ynglehabitater. Strandtudse og løgfrø blev ikke registreret på lokaliteter med grøftelukninger. Der blev registreret flest livstegn fra spidssnudet frø på lokalitet 1 og 2 (Fig. 8), og disse lokaliteter scorede ligeledes højest på levestedvurderingen for arten (Fig. 7). Korrelationskoefficient $\tau = 0{,}91$, $p = 0{,}06$.
Konklusionerne er i) Genopretning af naturlig hydrologi er et effektivt forvaltningstiltag, som kan bidrage til dannelsen og opretholdelsen af egnede ynglesteder for padder, ii) Lysåbne områder er mere egnede som ynglehabitater end tilgroede områder, og iii) Etableringen og/eller bevaringen af spredningskorridorer er essentielt, for at muliggøre vandring fra etablerede vandhuller til nyskabte habitater, og for at øge den genetiske udveksling mellem etablerede paddebestande.

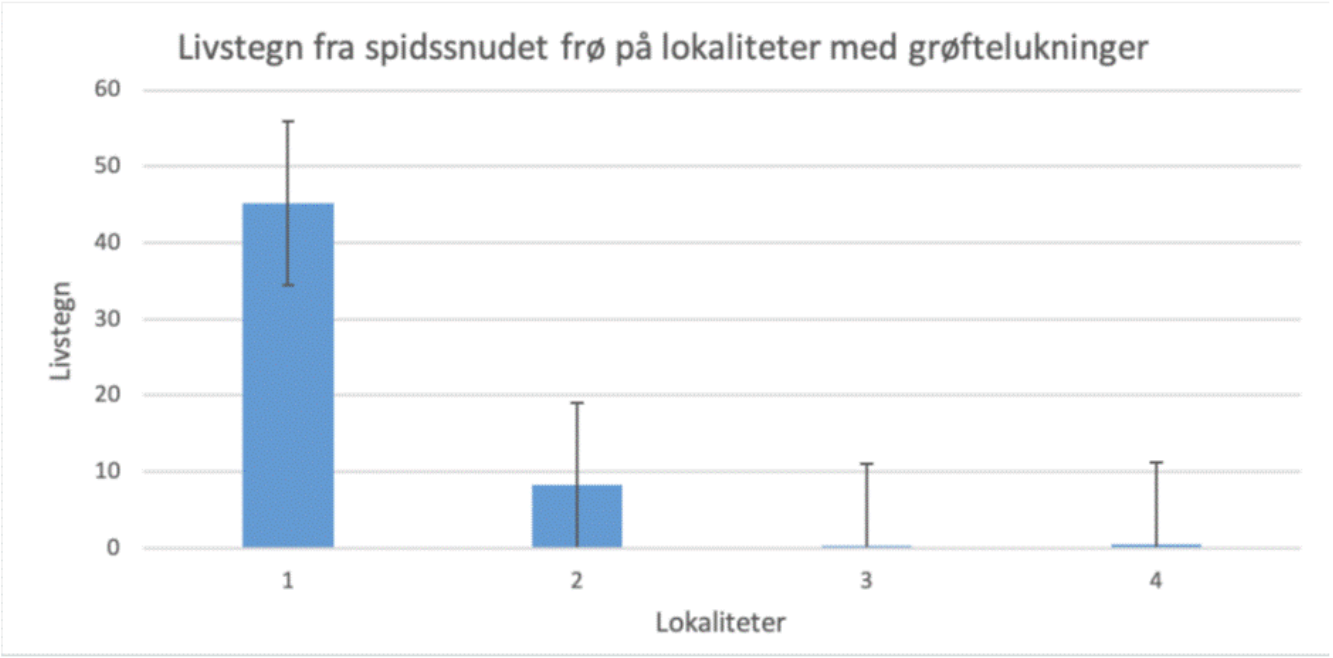

Fig. 8 - Gennemsnitlige antal livstegn (ægklumper og kvæk) fra spidssnudet frø (Rana arvalis) på de fire undersøgte lokaliteter med grøftelukninger.

Referencer:

- *Miljøstyrelsen (2019). Naturdata. URL: https://naturdata.miljoeportal.dk/. Tilgået: 15-05-2019.*
- *ESRI (2011). ArcMap. Version 10.6 [Software], Redlands, CA: Environmental Systems Research Institute.*

Overvågning af West Nile Virus

Af Simon S. Christiansen, naturvejleder og fuglestationsleder

Sammen med Blåvand Fuglestation og Christiansø Feltstation har vi i årene 2017-2019 bidraget til et nationalt overvågningsprogram for tilstedeværelsen af West Nile Virus blandt langdistance-trækfugle. West Nile Virus er en aviær virus med udspring i Afrika. Fra fugle kan virus potentielt smitte til andre dyr og mennesker via myg som vektor. Sådanne tilfælde er dog endnu ikke registreret i Danmark, men der har været udbrud i andre dele af verden bl.a. Sydeuropa, hvorfor en overvågning af West Nile Virus optræden er relevant også på vore breddegrader.
Som led i denne overvågning for Ringmærkningscentralen, Fødevarestyrelsen og Statens Serum Institut har stationerne gennem årene indsamlet små blodprøver fra fuglearter, vi ved overvintrer i Afrika og derfor kan være potentielle smitte-bærer af West Nile Virus.
Analyserne af blodprøverne er efterfølgende blevet analyseret på Seruminstituttet ved at teste for antistoffer, der enten tilhører West Nile Virus eller Usutu Virus. Denne test kan ikke skelne mellem de to, men ved positive analyser blev der foretaget endnu en test, der kan identificere antistoffer for West Nile Virus med sikkerhed, men kun i tilfælde af at der var nok blod i prøven til to tests.
I de tre år fra 2017-2019, hvor Skagen Fuglestation har bidraget med prøver sammen med Blåvand og Christiansø, er procenten af positive prøver for antistoffer (West Nile eller Usutu Virus) på mellem 3-6% samlet fra alle tre lokaliteter. Selvom der er positive prøver blandt trækfuglene er procentdelen stadig lav, og overvågningsprogrammer af myg og fjerkræ i fangenskab har ingen positive prøver haft, hvorfor det aktuelt vurderes, at Danmark fortsat er fri for introduktion af West Nile Virus.
I 2019 blev der sammenlagt testet i alt 322 prøver fra de tre lokaliteter. Heraf var 13 positive for antistoffer af West Nile/Usutu Virus. Endvidere blev en af disse bekræftet at være West Nile Virus i den efterfølgende test. Fra Skagen blev der sidste år testet 97 prøver hvoraf 3 var positive for West Nile/Usutu Virus taget fra hhv. løvsanger, gærdesanger og tornsanger. Alle disse arter er overvintrende syd for Sahara.
Resultaterne i ovennævnte er udleveret af Ringmærkningscentralen ved Statens Naturhistoriske Museum (Københavns Universitet) og DTU Veterinærinstituttet/Statens Serum Institut.

Måling af fuglene inden prøvetagning

Patient (løvsanger)

Prøvetagnings udstyr

Øvrige Overvågningsprojekter

Af Simon S. Christiansen, naturvejleder og fuglestationsleder

Som tidligere år blev skarvkolonien i Skarvsøen overvåget for Aarhus Universitet (ved Thomas Bregnballe). I marts ankom skarverne til kolonien og begyndte at bosætte sig, men ynglesæsonen skulle desværre hurtigt vise sig at være mislykket. Den 25/3 blev der registreret 59 beboede reder, men ved det næste besøg den 2/4 var alle fuglene væk, og de kom ikke igen. I samme periode forsvandt også de gråstrubede lappedykkere i søen. Årsagen til deres forsvinden vides ikke. Ræv har tidligere år præderet en del, men det har været efter, at der er lagt æg eller kommet unger, hvorfor det ikke umiddelbart kun kan tilskrives rævens tilstedeværelse. Den 7/5 blev der observeret odder i Skarvsøen. Hvis den har huseret i området, også tidligere på forårssæsonen, kan det måske have haft indvirkning, men der kan være mange andre årsager, hvorfor det stadig er et mysterium.
For anden gang indsamlede fuglestationen i det sene efterår blåmuslinger og purpursnegle fra høfderne på Grenen for institut for Bioscience, Århus Universitet (ved Jacob Strand), som en del af Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA). Muslingerne og sneglene blev sendt til analyse for miljøfarlige stoffer, og resultaterne vil blive publiceret sammen med de øvrige resultater fra andre lokaliteter i en samlet overvågningsrapport. I 2019 startede vi desuden med at optælle vandfugle på Skagen Odde som en del af den landsdækkende NOVANA-overvågning. Her har de lokale fuglekiggere Carlo Pedersen, Knud Pedersen, Lars Mortensen og John Pedersen været en stor hjælp ved tællingerne om vinteren, tidligt forår og efterår.
To nætter i juli optalte fuglestationen natravne for Naturstyrelsen i ca. 1/3 af Skagen Klitplantage med prisværdig hjælp fra Henning Schmidt. Formålet var at undersøge, om menneskelig forstyrrelse i plantagen kunne have effekt på natravnenes aktivitet. Den samme rute blev fulgt begge nætter, hvor der blev observeret hhv. 14 og 15 syngende hanner.
I sensommeren forsøgte vi desuden med fangst/ringmærkning af terner på Grenen om natten, samt aflæsning af ringe på rastende splitterner om dagen som bidrag til et nationalt overvågningsprojekt af arten for Institut for Bioscience, Aarhus Universitet (ved Jacob Sterup & Thomas Bregnballe). Vi har nu i flere sæsoner forsøgt fangst om natten på Grenen, hvilket i 2019 desværre også var uden succes. Vi er dog ret optimistiske mht. til den kommende sæson, efter i 2019 at have været på rekognosceringstogt til Stensnæs længere syd på i Vendsyssel, hvor der kan raste en del splitterner. Derimod lykkedes det at få aflæst nogle splitterner om dagen med teleskop. Blandt dem var der et individ farvemærket i en ynglekoloni i det sydlige Holland tilbage i foråret 2016. Den er sidenhen hvert år i maj/juni blevet registreret samme sted, men i juli/august/september virker den derimod til holde til på danske lokaliteter, hvor den gennem årene er aflæst på både Fanø, Hirtshals, Ebeltoft og nu Skagen. Interessant at den efter ynglesæson på den måde trækker til områder nord for ynglepladsen inden rejsen til Afrika.
Ligesom året inden havde Fuglestationen en aktiv radiomodtagerstation til at overvåge, om der kom radiomærkede småfugle forbi området på efterårstrækket. Noget, der meget vel kunne ske, eftersom en del småfugle blev radiomærket i det sydlige Norge. Desværre blev der ikke registreret nogle af disse fugle/sendere denne sæson, men næste år har vi planer om at udvide modtagerstationen med retningsantenner og selv radiomærke rødhalse på forårstræk i samarbejde med post. doc. Katherine Snell og Ringmærkningscentralen, Københavns Universitet (ved Kasper Thorup). For på den måde at blive klogere på småfugles trækadfærd lokalt i området.
Efter i 2018 at have haft besøg af Simon Gillings fra BTO i England, som indviede os i overvågning af nattrækket med lydoptagere, købte vi i 2019 egne optagere ind til Fuglestationen for at teste udstyr og lære os brugen af spektrogrammer. Vi optog på udvalgte nætter i efteråret, analyserede optagelserne og registrerede efterfølgende på den åbne trækfugledatabase Trektellen.nl. Desuden blev der sendt lydfiler til Simon Gillings, som arbejder med algoritmer til at identificere kald fra nattrækkende fugle. I 2020 er planen at følge en mere standardiseret natovervågning med ugentlige optagelser i trækperioderne, der følger retningslinjer udviklet af Trektellen, The Sound Apporach, Sovon og BTO. Resultaterne af optagelserne vil løbene kunne ses på Trektellens hjemmeside.

Samarbejdet med Lista og Ottenby fuglestationer 2019

Af Niels Eriksen, bestyrelsesformand for Skagen Fuglestation

Selvom samarbejdet med de danske fuglestationer i dag fylder mere end samarbejdet med de internationale fuglestationer, så er det fortsat vigtigt at omtale de to nordiske fuglestationer, Ottenby Fuglestation på Öland i Sverige og Lista Fuglestation på Norges sydvestlige pynt. Begge fuglestationer har inspireret og medvirket til udveksling af unge lovende ornitologer i 2019.
På hjemmesiderne kan interesserede følge aktiviteterne de to træksteder. Af 2018 versionerne fremgår bl.a., at Lista har registreret, at forårsfuglene ankom gennemsnitlig 4 dage tidligere end i 1990. Det tilskrives klimaændringer. I Ottenby blev ringmærkningstallene væsentlig under normalt og det skyldes bl.a. lav ungeproduktion. Dette blot for at nævne et par af emnerne fra deres årsrapporter.
Samarbejdet med de to fuglestationer blev formelt indledt i september 2017. Ved den lejlighed blev "Scandinavian Triple" født. Det er en unik mulighed for unge at lære om ringmærkning, trækfugleregistrering og meget andet gennem ophold på én måned ved hver af de 3 fuglestationer. Om foråret tilbydes ophold i Skagen i april, Lista i maj og Ottenby i juni. Om efteråret startes med Ottenby i august, Lista i september for så at slutte triplen i Skagen i oktober. Koen Stork fra Holland og Anna Moulin fra England gennemførte hver "Scandinavian Triple" i 2019, og vi håber, at flere unge vil følge efter i de kommende år. De unge modtager et tilskud på 50 SEK pr. arbejdsdag samt et rejsetilskud på 800 SEK mellem stationerne. Interesserede kan henvende sig til Simon Christiansen (ssc@dof.dk).
Mens både fuglestationerne på Lista og i Ottenby har lang historie bagud, så har Skagen Fuglestation med start i 2017 på rekordtid markeret sig både ude og hjemme. Erfaringerne fra de to nordiske fuglestationer har absolut medvirket til udviklingen. DOFs prioritering af fuglestationsarbejdet i Danmark med hovedvægt på de 3 A-stationer (Skagen, Gedser og Blåvand) vil forhåbentligt i løbet af en kortere årrække samlet løfte fuglestationsarbejdet i Danmark. En af forudsætningerne er løbende tilgang af nye unge assistenter og derfor vil en dansk "triple" mellem A-stationerne også være en oplagt mulighed.

Lista Fuglestation

Lista Fuglestation har mere end 25 års erfaring bag sig. Etableret i 1990 og driver i dag overvågning af trækfugle gennem standardiseret ringmærkning og daglig tælling af rastende og trækkende fugle ved Lista Fyr. Siden 2015 er stationen drevet af Norsk Ornitologisk Forening (NOF) som national fuglestation. NOF organiserer arbejdet og ansætter frivillige ved ringmærkningen og optællingerne. Fuglestationen ligger midt i et Ramsar-område, hvor også "Besøkssenter våtmark Lista" årligt tiltrækker 60.000 gæster. Fuglestationen finansieres bl.a. af midler fra NOF, Miljødirektoratet og gennem guidede ture m.v. Daglig leder er Aïda López. Hjemmeside: www.listafuglestasjon.no

Ottenby Fuglestation

Fuglestationen ligger på sydspidsen af Öland og er grundlagt helt tilbage i 1946 og på samme tid som Sveriges Ornitologiske Forening (SOF) blev etableret. Det var faktisk entusiaster fra ringmærkningen, der etablerede SOF, og som i dag kan være stolte over at opretholde verdens længste ubrudte ringmærkning. I dag driver fuglestationen en omfattende og bred fugleforskning, der inkluderer fugletrækkets gåder, overvågning af populations forandringer samt trækfuglenes betydning for fugleinfluenzaen. Magnus Hellström har gennem en længere årrække været leder af fuglestationen og er ansat af SOF. I tillæg er en række frivillige knyttet til stedets øvrige aktiviteter. Stationen ejer fuglestationsbygningen og lejer bygninger af Naturvårdsverket, inklusivt fyrtårnet og driver sideløbende med fuglestationen bogshop, restaurant og en omfattende formidling. Den finansieres hovedsageligt af indtægter fra gæsterne, de guidede ture, kontrakt-forskning og bidrag fra Naturvårdsverket. Hjemmeside: www.ottenby.se

My scandinavian tripple

By Koen Stork, frivillig på Skagen Fuglestation

I am Koen, a 17-year old from The Netherlands with a great interest in birds, particularly in bird identification and rare birds. I took a gap year between my high school and studies. I wanted to go abroad and do cool bird-related stuff so I ended up looking into some bird observatories. I came across The Triple and it immediately struck me as something fun. So I applied! In June, I got an e-mail stating with that they chose me as volunteer for the triple in 2019. And then the fun started!
On August 10th, I flew from The Netherlands to Sweden. The travelling was pretty smooth and I met a bird ringing friend of mine on the plane! He was going to Ottenby as well. Funny coincidence! Anyways, I arrived to Ottenby the same evening, twitching White-rumped Sandpiper (Hvidrygget ryle) on the way. There was a barbecue going on with some Swedish birders and everyone from the Bird Obs. I stayed at this place for three weeks. I was really surprised to see how many birds were around in such a small garden. During my stay we caught some really cool species with the absolute highlight being a Buff-breasted Sandpiper (Prærieløber) that was around. Some other goodies came in the form of Corncrake (Engsnarre), Barred Warbler (Høgesanger), Red-breasted Flycatcher (Lille fluesnapper), Common Rosefinch (Karmindompap), Curlew Sandpiper (Krumnæbbet ryle) and multiple Sparrowhawks (Spurvehøg). More common species such as Wood Warbler (Skovsanger) and Red-backed Shrike (Rødrygget Tornskade) were personal highlights for me as they are rare to catch in The Netherlands. Birding in the area was very good as well. For me it was cool to see species such as Red-breasted Merganser (Toppet skallesluger), Common Goldeneye (Hvinand) and Whooper Swan (Sangsvane) in summer. Eurasian Treecreeper (Træløber) and the astonishing number of White-tailed Eagles (Havørn) were also something that I don't get to see at home. The same goes for Red Kites (Rød glente), Cranes (Trane), Serin (Gulirisk) and Montagu's Harrier (Hedehøg). The migration was great to admire. I saw Honey Buzzards (Hvepsevåge) and Montagu's Harriers (Hedehøg) heading straight out to open sea. There were warblers in the weirdest places and there were almost always Wheatears (Stenpikker) and Whinchats (Bynkefugl) out on the meadows.

Judith Kloibhofer og Koen Stork

The ringing was really nice. It's astonishing how many birds one can catch in just one garden. This is the standardised ringing. We also set out wader traps and checked them every hour. In the traps we caught Curlew Sandpiper (Krumnæbbet ryle), Red Knot (Islandsk ryle) and Common Sandpiper (Mudderklire) and the Buff-breasted (Prærieløber) among other, more common species. In short, this place is probably one of the best in Europe to witness autumn migration and catch a lot of good birds. You will meet many people and you will do fun stuff.

In the first days of September, I planned my trip to Lista. I went by train via Göteborg to Oslo. In Oslo I stayed one day to see the city, I can recommend this! After that, I travelled to Lista by bus. I arrived at Lista where it was windier and also much colder! I spent three weeks here. It is smaller than the Bird Observatory at Ottenby. You are there with 2-3 other people. The ringing site is quite small, as is the case at Ottenby. You do migration counts every morning as well as counting the birds in the surrounding areas. Visible migration here is really good, especially the migration of seabirds. Also, birding in the area is good fun. It is wonderful to walk on your own and just enjoy the nature and the birds. In the ringing we managed to catch a Barred Warbler (Høgesanger) and a Wryneck (Vendehals) during my stay! Birding in the area was really nice and I managed to see Red-footed Falcon (Aftenfalk), Rosy Starling (Rosenstær) and Pallid Harrier (Steppehøg) among others. Also fun to see were a late Turtle Dove (Turteldue) and a late Temminck's Stint (Temmincks ryle) that scared the shit out of me, but no Little Stint (Dværgryle) this time. The most fun part was at the end of my stay. When it was a good night we played the sound of Tengmalm's Owl (Perleugle) and after some nights that proved fruitless I was afraid that I was leaving too early to get one. However, two nights before I left, the head ringer woke me up at midnight saying he got one! I think this was my personal highlight for the entire Scandinavian Triple! What a bird! Then my mother came to visit and I showed her around for a bit. On my last morning, we did a visible migration count and it was one of the nicest counts of my stay! Also, the weather was very nice, all of a sudden with temperatures easily reaching above 20 degrees Celsius. After this good migration count, I left with my mom and we drove up to Stavanger, making some stops on the way and witnessing the beauty of Norway. The coast between Lista and

Koen Stork

Stavanger is just amazing! Also, I managed to see two Yellow-browed Warblers (Hvidbrynet løvsanger) on the way! We slept at a B&B in Stavanger and the next day we visited the Preikestolen cliff (can recommend). This is just crazy, you can stare down at the fjord 600 meters below.

Anyways, I caught the ferry to Hirtshals, Denmark that evening. I caught a train the next morning after a rough night on the ferry and arrived to Skagen soon after. Skagen is again different because the ringing and counting activities take place somewhere else than directly next to the Bird Observatory. But there are bikes so it's totally fine. Also, here it is much about the community and learning as well, and not only about counting and ringing birds. I really liked going out on my own here because it's quite similar to the places where I go birding a lot at home. The ringing was very fun because you get much responsibility and it's very educative. The highlights were too numerous to sum up and the people were amazing as well. Highlights in the field were species as Richard's Pipit (Storpiber), Yellow-browed Warblers (Hvidbrynet løvsanger), Siberian Chiffchaffs (Sibirisk gransanger), Waxwings (Silkehale), Parrot Crossbills (Stor korsnæb), just my second ever adult male Long-tailed Duck (Havlit) and two ticking buntings. The absolute highlight was the long-staying male American Scoter (Amerikansk sortand). It was there during my whole stay! In the ringing, we caught

Vandrikse

Siberian Chiffchaff (Sibirisk gransanger), Firecrest (Fuglekonge), Yellow-browed Warbler (Hvidbrynet løvsanger), Ring Ouzel (Ringdrossel), Water Rail (Vandrikse), Barred Warbler (Høgesanger), Twite (Bjergirisk), Common Snipe (Dobbeltbekkasin) and other cool species. The absolute highlight in the ringing was the catch of two eastern type Lesser Whitethroats (Gærdesanger). DNA confirmed them to be ssp. blythi. I wrote an article about both birds which was very fun to do. But actually, there were two absolute highlights. We caught a Great Grey Shrike (Stor tornskade) as well. This was just a dream coming through. They are such beautiful birds. Along with the Tengmalm's Owl (Perleugle) and the Buff-breasted Sandpiper (Prærieløber), this was my favourite bird of the entire Triple!! We did ringing at another place as well, outside the standardized ringing. He played Redpoll (Gråsisken) sound and we caught many. I wrote a big paper in my last year of secondary school about Redpolls (Gråsisken) so I was quite excited to study so many Redpolls up close! Another highlight here was a Crested Tit (Topmejse)! I don't get to see these birds at the island where I live so this was also great. Sometimes, we did night catching as well. It was maybe not always the most productive activity but a fun experience! One time we encountered a family group of Otters (Odder) at the sea side, just next to the Bird Observatory. Also, there was this Red Fox (Ræv) we sometimes encountered during ringing which was very tame and comfortable with us. Anyways, I had a great month there with lots of good birds (and mammals), and the people were just the best. In terms of learning, Skagen is really good. We had sessions about bird ID, mould and ageing which we could later apply in the field. Also, there were other lectures with different topics about birds and nature. In the end, my dad came to pick me up and we did some birding in the neighborhood, with the highlight being once again the American Scoter (Amerikansk sortand)!

All in all, these few months were probably the most adventurous of my life! I've met nice people, I've seen tons of good birds and the most important, I learned so much! This experience was not just cool, it was really good for my knowledge and for my personal development as well! I am grateful to have had this experience and I hope I return to these places some time in the future.

Glimt fra årets gang på fuglestationen

Af Kurt Rasmussen, formand for Det Grå Fyrs Venner og bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation

Toppet Skallesluger

Onsdag den 2. Januar

Så kom vi igang

En stormende kuling blæste gang i 2019, men til trods for det barske vejr, så var der selvfølgelig stadig fugle at nyde i området.

Simon og andre er en tur rundt i byen og finder på havnen blandt andet 2K Gråmåge og overflyvende Vandrefalk ved Havnevagten. En melanistisk Sølvmåge stod sammen med andre "almindelige" Sølvmåger ud for de vinterlukkede fiskerestauranter. Erik Christophersen melder 2K Hvidvinget Måge i Engelsviken.

Torsdag den 14. februar

Mængder af Gråsisken

Nettene blev sat tidligt på morgenen årstiden taget i betragtning, og Simon og Peter satte Gråsisken kald op. I løbet af 30 minutter var nettene i haven godt fyldt op med småfugle.

Imellem de mange Store Gråsisken fandt og ring-mærkede vi også nogle Lille Gråsisken. I alt håndterede vi 91 Gråsiskner på denne morgen, men også et par Musvitter, lidt Grønirisker og et par Gulspurve.

Torsdag den 14.marts

Hygge på Stationen

Skagen Fuglestation og bemandingen på stationen har en høj grad af socialt samvær, som binder stationen sammen. Fællesspisning er en del af de daglige ritualer, hvor dagens oplevelser deles, og der planlægges for morgendagen.

Fredag den 15. marts

Halemejser i nettet

Kl. 5:45 er Dante og Hebe på vej fra stationen til Grenen for at gennemføre morgenobs. Men allerede i gårdhaven bliver de stoppet af en lille gruppe Halemejser og sammen med Peter blev nettene i haven hurtigt åbnet. Alle 13 individer i flokken fløj direkte i nettet. Peter og Dante fik travlt med at ringmærke dem alle.

Hebe fortæller:

So, after this excitement, Dante and I headed over to Lands End Two, where we met Rolf who told us lots of interesting things about the birds and about finding amber on the beach! After a good morning of observing, and having a look at a gorgeous grey seal pup resting on the beach, we headed back to find Peter, who had spent the rest of the morning doing some observation himself, had a visit from Jørgen Kabel and Michael Anker (who told him about some natugle near by!) and went looking for a sumpmejse, where he saw a storspove fly over.

Halemejse

Mandag den 1. April

Observationer og ringmærkning

Peter, Anne og Hebe tilbragte denne dejlige stille morgen ved Grenen, hvor de blandt andet så Sodfarvet Skråpe (kun 4. obs for landet i april måned). Dertil kom også 25 Topskarver. Foråret har været helt fantastisk hvad angår Topskarver, hvor over 100 er blevet set i området.

Senere ringmærkede Peter og Joakim for første gang i år på Grenen, men der var ikke mange fugle i nettet. Nogle få Gransangere, en Sangdrossel og en enkelt Jernspurv.

Lidt større held havde de efterfølgende med nettene ved fyret. Her blev en meget smuk Kvækerfinke ringmærket sammen med Musvitter, Blåmejser og en enkelt Fuglekonge.

Kvækerfinke, han

Torsdag den 4. april

Ulven kommer

Vejrudsigten lovede igen østenvind og endda også lidt sol. Derfor var det igen tidligt op og af sted til Nordstrand. Denne dag så rigtigt god ud for trækfuglene, så mon ikke en god fugl eller to skulle snige sig forbi i løbet af dagen? Det skulle senere vise sig, at det ikke var fuglene, som skulle løbe med vores opmærksomhed alligevel.

Hebe, Anna, Preben og Joakim ankommer til Nordstrand ca. kl.06:40, hvor Knud allerede sidder. Dante er taget op for at udføre trækfugletælling fra Grenen, og Peter forsøger sig med lidt ringmærkning i fyrhaven. Dagen ved Nordstrand starter godt med en Dværgfalk, lige da vi får sat vores teleskoper op, og bogfinkerne vælter allerede af sted i tusindvis. Vi går straks i gang med at tælle alle bogfinkerne, men det var altså noget af en opgave, skal det så lige siges, idet der kom næsten 15.000 individer. Dog måtte vi lade os distrahere, da det, vi ikke turde håbe på ville ske, skete.

Kl. 07:20 får Knud Pedersen øje på et mærkeligt dyr ca. 60 meter væk. Det tager lige et par sekunder for ham at forstå, hvad han ser på. Men så kommer udbruddet! 'ULV!' og efterfølgende 'WOLF' (så vores engelske observatører også havde en chance for at forstå, hvad i alverden han råbte af). Alle vender sig om, og vi kigger nu lige ind i øjnene på ulven i det, der føles som lang tid, men nok i virkeligheden kun var 2-3sek. Ulven vender sig rundt og lunter stille og roligt den anden vej. Det var tydeligt, at den ikke ville have noget med os at gøre, og den søgte derfor målrettet væk fra os. Vi hopper op på toppen af en af de nærliggende bakker og finder ulven igen nu ca.200-300 meter

Ulv

væk fra os. Her står den i 3-5min og skuer ud over heden, imens vi tager billeder og video på livet løs. Til sidst løber den væk og forsvinder i vegetationen. Hold da op en oplevelse og hvor har vi bare været heldige!

Oplevelsen sad i kroppen resten af morgenen og for den sags skyld også resten af dagen, som gik med at snakke om ulven og vores fede oplevelse!

Tirsdag den 9. April

Så er der rovfugle i luften

Dagen startede tidligt om morgenen ved solopgang! Det var en pragtfuld klar morgen med masser af sol og meget lidt vind.

Anne og Dante tog til Grenen hvor de havde en fin oplevelse med mange rovfugle, blandt andet omkring 200 Spurvehøge og 2 Steppehøge.

I mellemtiden var Joakim og Hebe sammen med Knud på Nordstrand, hvor der også passerede mange rovfugle. Blandt andet Steppehøg og nogle fantastiske observationer af Fiskeørn tæt på.

Steppehøg

Onsdag den 10. april

Flere Rovfugle

Dagen startede som sædvanlig med morgenobs, Hebe, Joakim og jeg (Mads) tog til Nordstrand, mens Dante og Anna tog på Grenen. Det var en meget kold og blæsende morgen, og der var ikke mange fugle de første 2 timer. Det blev dog klart bedre senere, og efter min første morgenobs efter min ankomst var jeg klart tilfreds. Vi så blandt andet Blå Kærhøg, Dværgfalk, Fiskeørn, masser af Spurvehøge og Rørdrum. Anna og Dante på Grenen havde haft mange af de samme fugle, men også Sort Glente, Mosehornugle og Sølvhejre.

Lørdag den 20. April

Sjældent besøg fra syd

Igen en smuk og stille morgen i Skagen. Anne, Dante og Joakim tager til Grenen, og Hebe tager til Nordstrand. Vi ser Havørn og andre rovfugle i luften. Dagen var bemærkelsesværdigt stille indtil en gæst, Henrik Bøhmer, opdager en Alpejernspurv i haven ved fyret. Det er den femtende obs af Alpejernspurv i Danmark og kun den fjerde i Skagen.

Gåsegrib

Vi nød den lille fugl der hoppede rundt på stenene på stranden. Endnu en fantastisk dag på Skagen Fuglestation.

Søndag den 5. maj

Spækhuggere

Dante fortæller fra sin morgenoberservation:

Der er næsten ingen fugle, der bevæger sig i det kolde blæsende vejr. Men morgenen blev på sekunder meget hektisk. Jeg kigger over havet i mit teleskop og får pludselig øje på en flok Spækhuggere. 7 i alt. Det var et meget kort øjeblik, jeg så dem. De forsvandt I bølgerne på god afstand. Jeg fortalte de andre observatører på stedet om, hvad jeg havde set, og alle kiggede intenst på havet. Men der gik mindst 5 minutter, før de endelig dukkede op igen. Det meste af en time fik vi lov at se de fantastiske hvaler, før de forsvandt i horisonten med kurs mod nordøst.

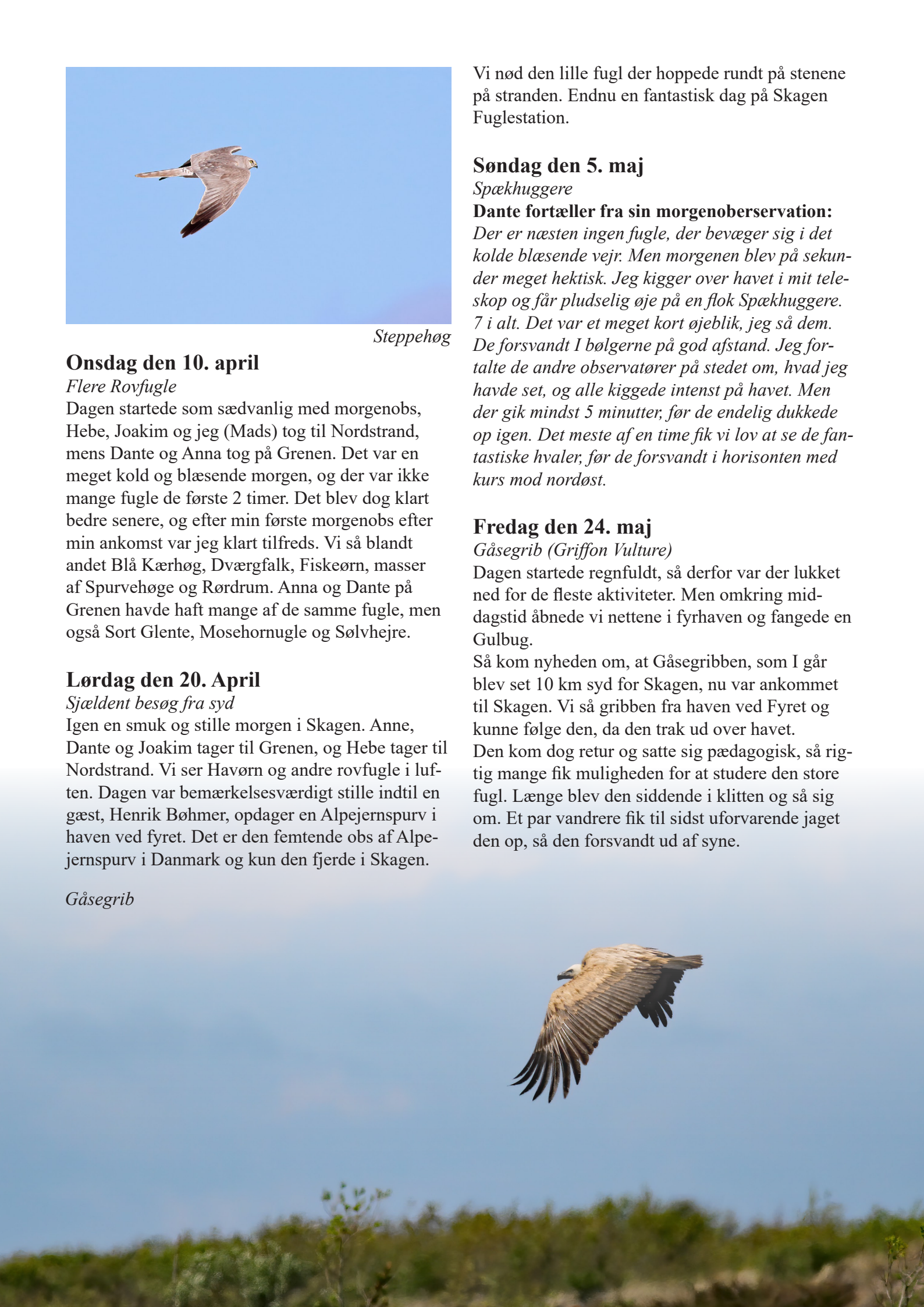
Fredag den 24. maj

Gåsegrib (Griffon Vulture)

Dagen startede regnfuldt, så derfor var der lukket ned for de fleste aktiviteter. Men omkring middagstid åbnede vi nettene i fyrhaven og fangede en Gulbug.

Så kom nyheden om, at Gåsegribben, som I går blev set 10 km syd for Skagen, nu var ankommet til Skagen. Vi så gribben fra haven ved Fyret og kunne følge den, da den trak ud over havet.

Den kom dog retur og satte sig pædagogisk, så rigtig mange fik muligheden for at studere den store fugl. Længe blev den siddende i klitten og så sig om. Et par vandrere fik til sidst uforvarende jaget den op, så den forsvandt ud af syne.

Mandag den 3. juni

Myg – myg – myg

Vejret var ikke specielt godt, men der gik dog enkelte fugle i nettene, hvor Rødstjert og Skovpiber nok var de mest prominente.

Dante og Hebe tog en tur ud til Grenen, hvor de så en hel del Hvepsevåger og en rede af Stor Præstekrave.

Der var overalt i Skagen en plage af myg, som generede og distraherede alt og alle. Myg er jo selvfølgelig fødegrundlaget for mange småfugle, men mindre burde kunne gøre det.

Søndag den 9. juni

Kursus i felttegning med Hebe

Dagen startede for nogen (Dante og Joakim) allerede ved midnatstid, hvor de ville gennemføre natfangst med net. Men de kom tilbage uden at have fanget noget. Kort efter gik Jonas og Marie en tur ud til Grenen, men et kraftigt regnvejr startede, så turen gik hjem igen uden nogle obs.

Flere forsøg i løbet af formiddagen på at få gang i nogle aktiviteter druknede hver gang i regn, så til sidst opgav vi alle og hyggede os indendørs.

Hebe gik i gang med at forberede sig til kurset senere på dagen i kunsten at tegne fugle i felten. Kl. 4 samledes vi alle i Birders Club for at lære at lave hurtige skitser i felten. Vi startede med at tegne vinger for ligesom at komme lidt ind i teknikken, som Hebe hjalp os med.

Vi var alle meget stille og koncentrerede og blyanterne sprang over papiret. Tak Hebe, for et godt kursus.

Fredag den 14. juni

Udskiftning af besætningen

Marie Heuberger fortæller:

Det var en hård dag, vi stod overfor. Vi skulle sige farvel til Dante, Hebe og Jonas.
Michéle startede dagen med at ringmærke ved Grenen, og Jonas og jeg tog til Ellekrattet og Grenen for at lave spredte observationer. På vej tilbage ringede Hebe for at fortælle, at der var fanget Vandrikse i ringmærkningsnettet på Grenen.
Det var helt fantastisk at se denne ellers så svære fugl at få øje på så tæt på som nu. Måske dette var afskedsgaven til de tre, der skulle rejse.

Tirsdag den 1. juli

Så er der Skråper.

Joakim Matthiesen fortæller:

Min fødselsdag i går bød på meget vind. Lidt træls, men det kan vi jo ikke selv styre... desværre. Der er dog ikke noget, som er så skidt, at det ikke er godt for et eller andet! Det gælder også den hårde vind. Får når vinden er så kraftig, er det godt at se på havfugle. De bliver nemlig blæst ind mod kysten. Derved kan man se nogle af de havfugle, som man ellers ikke normalt ser. Det er jo dejligt! Så det skulle vi da også prøve i dag. Sander, vores nye praktikant, kom i går. Så han var selvfølgelig klar på at tage med ud og se, om der skulle ske et eller andet ude i Kattegat! Så Sander, Michelé og jeg drog af sted.
Vi havde snakket noget om, at det kunne være, at vi var heldige, at der kom en almindelig skråpe, over aftensmaden i går. Vind og tidspunkt på året passede nemlig helt perfekt. Skråperne bliver skubbet ind i Kattegat i hård vind, og når vinden så lægger sig lidt, skal de ud igen. Og vinden lagde sig nemlig et par timer i dag. Så derfor skyndte vi os ud! Det viste sig at vores håb og drømme gik i opfyldelse!
Hurtigt fik vi et par storkjover i teleskoperne. De er heller ikke helt normale på denne tid af året, så det var vi glade for. Ikke langt tid efter kom skråpen! Virkligt fedt! Hurtigt efter igen kom der 2 mere! 2 på en gang! OG de kom tæt på kysten maks 200m ude! Hold nu op, det var fedt! Det lykkedes således at se hele 6 Skråper ved at bruge 4 timer ude! Det er IKKE normalt, så det var helt perfekt. Vi er meget glade nu. Både storkjove og almindelig skråpe var nye arter for Sander, så det var bare perfekt.

Imens vi så på skråper, deltog Simon i Brian Zobbes begravelse i Frederikshavn. Brian har været en rigtig god ven af fuglestationen og har doneret utallige bøger og ikke mindst mange af sine flotte tegninger til stationen. Hans værker vil også i fremtiden hænge og pryde væggene på stationen til minde om en fantastisk fuglekigger, fuglekunster og ven.

Almindelig Skråpe

Hvidvinget Korsnæb

Onsdag den 21. august

Knaldrøde charmetrolde i Skagen

Når USA's præsident Trump ikke vil komme til Danmark, må vi jo glæde os over, at den utroligt flotte og sjældne Hvidvinget Korsnæb gider besøge os.

De utrolige fugle har vi haft som æresgæster i Skagen siden 11. juli. En heldig fuglekigger har endda set en voksen fodre en unge . Det var Knud Pedersen, og han tog i går disse fotos af farmand korsnæb i stiveste puds, den røde farve. Hunnen er grøn, men også et syn værd.

Der har været flere fund af Hvidvinget Korsnæb i Skagen-området, siden de første blev set på træk på Skagens Gren 11. juli 2019, ifølge DOFbasen.

Sommerens meget tidlige besøg består af både gamle fugle og unger fra i år.

Hannen og ungen kan jo i teorien være fra Danmark, men det er nok mindre sandsynligt. Arten har kun ynglet få gange i Danmark.

Ungerne er afhængige af forældrefuglene i 4-6 uger efter, de flyver fra reden. Fuglene yngler typisk fra slut februar til midt i maj, men i år med få frø på træerne, kan de yngle til midt juni - slutningen af august.

Derfor kan fuglen med ungen i Skagen nok ikke være en lokal ynglefugl, men en fugl, der har ynglet sent andet steds og derfor stadig fodrer unge på dette sene tidspunkt i august.

Vi ved ikke, hvor den kommer fra, men den kan både være fra det nordlige Norge, Sverige, Finland eller Nordsibirien, hvor den yngler. Måske endda fra Nordamerika.

Spændende er det i hvert fald. Og en flot fyr er hannen her bestemt.

Sådan kender du den:

Hvidvinget korsnæb er den sjældneste af de tre arter, vi kan se i Danmark. Den kendes især på de tydelige hvide vingebånd fra lille korsnæb og stor korsnæb.

Onsdag den 18. september

Ringen afslører rejser

I sidste uge fandt vi en Sildemåge på stranden. Den var ringmærket med en sort ring med hvid kode. Det lykkedes os at aflæse koden på ringen og kunne dermed få mågens livshistorie fra Ringmærkningscentralen.

Mågen var 11 år gammel, og det er tredje gang i dens liv, at ringen er blevet aflæst. Den blev ringmærket på Nordfugløya i Nordnorge i 2008 og senere set i samme koloni i 2014.

Nordfugløya er ca. 1450 km fra Skagen, så mågen er både gammel og berejst. Det interessante er, at mågen i 2011 blev set ved Vejers Strand i Vestjylland. Det betyder, at mågen ser ud til at rejse frem og tilbage mellem Nordnorge og Danmark.

Fredag den 4. oktober

Storm fra øst

Anders Jørgen Jensen fortæller:

Vi stod op til blæst og regn, så formiddagen blev brugt til at se på billeder fra de foregående dage. Efter frokost var vi inde og se udstillingen i centret, en lærerig oplevelse om fugletræk.

Herefter var det blevet nogenlunde tørvejr, så vi kørte en tur ud til Nordstrand. Her var ikke meget at se, nogle sortænder og et par suler. Så derfor

kørte vi til Flagbakken, et sted vi ikke havde været før. En fantastisk udsigt, men ingen fugle på denne traditionelle forårslokalitet. Derfor kørte vi tilbage til det Grå Fyr og gik en tur ud af traktorsporet og ind til kabeltromlekrattet. Her var vi heldige at se en stor tornskade og fortsatte ud til spidsen af Grenen. Godt vi havde taget varmt tøj på, for her var der småfugle på stranden.
Vi satte os på stranden, og i løbet af den næste halve time fik vi set snespurv (-hun), bjerglærke og lapværling mellem rørspurvene. En dejlig oplevelse at vende tilbage til fuglestationen med.

Halemejse

Tirsdag den 22. oktober

Kabeltromlekrattet styrer

Judith Kloibhofer fortæller:

I går sagde vejrudsigten, at dagen i dag ville blive med meget kraftig vind. Heldigvis blev det ændret i løbet af aftenen, så vi besluttede, at vi i dag ville prøve at få gang i noget ringmærkning i Kabeltromlekrattet. Det skulle vise sig at være en rigtig god beslutning.
Vi havde en god morgen med gode observationer og fantastiske arter i nettene med stor variation. Fire arter af mejser, hvor hittet var 12 Halemejser og 2 Sortmejser. Desuden havde vi en Vandrikse og to Sibiriske Gransanger (ssp. tristis). Endelig havde vi en Gærdesanger, der sandsynligvis var af den sibiriske underart (blythi), hvilket vi anslår ud fra dens sang, som vi var heldige at optage. DNA blev taget på fuglen, så der kan stadfæstes en endelig identifikation. (Er senere konfirmeret)
Ud over arterne fra nettene så vi også Silkehaler, mange Misteldrosler, en flok Skægmejser, Stor Korsnæb og Fjeldvåge. Alt dette svært at slå. Men Knud, som havde observeret ved Verdens Ende, havde set Søkonge og Mellemkjove.
En fantastisk dag på stationen.

Sibirisk Gærdesanger

Lørdag den 2. november

Efterårets første hvidsisken

I går var vi heldige at ringmærke sæsonens første hvidsisken ved Jennes Sø, som også blev det første fund i Danmark i dette efterår. Vi ser frem mod de næste uger, hvor flere af disse charmerende "snebolde" forhåbentlig vil lande i Skagen og resten af Danmark.

Hvidsisken

Skagen Fuglefestival

Af Kurt Rasmussen, formand for Det Grå Fyrs Venner og bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation

Som sædvanligt fyldte både planlægning og gennemførelse af årets Fuglefestival en hel del.
Allerede i marts havde vi stort set programmet planlagt, og der var meget kød på.
Vejret blev en blandet fornøjelse, som så mange gange før, men fugle og besøgende var der nok af.
Lene Kappelborg holdt åbningstale på samme tidspunkt, som Lars Mortensen havde båden fuld (12 personer) på turen til Hirsholm.
Der var guidede ture alle fire dage med både morgenobs på Nordstrand og rovfugleobs på Flagbakken hver dag.
Alle aktiviteter var godt besøgt og bød også på spændende oplevelser, men det helt store hit var nok besøg af en flok Spækhuggere, som lod sig se en lille time fra Nordstrand, hvor de fortsatte langsomt mod nordøst.

Torsdag aften havde vi besøg af Jørgen Rabøl, som holdt foredrag om fugletræk. Den lille sal på Fritids- og Kulturcentret var fyldt med 66 deltagere.
Igen fredag aften havde vi et fint foredrag med Søren Ryge Petersen, som fortalte om sine oplevelser med fugle og fuglefolk. Sjovt nok, så deltog der igen 66 på denne aften, selv om der var en rimelig stor udskiftning i personkredsen.
Lørdag aften var der hygge ved grillen i haven ved fyret. En lidt hård søndenvind satte en dæmper på festlighederne, men de ca. 25 deltagere hyggede sig ikke desto mindre.
Vi ser tilbage på endnu en vellykket fuglefestival, hvor samarbejdet mellem foreningen, Det Grå Fyr og Fuglestation løftede hele arrangementet til nye højder, og vi glæder os til at gennemføre fuglefestival igen i 2020.

Det Grå Fyrs Venner

Af Kurt Rasmussen, formand for Det Grå Fyrs Venner og bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation

2019 bød på mange spændende udfordringer for foreningen. Hele omlægningen af organisationen i 2018 skulle nu vise sin styrke, når vi tog fat på planlægningen af aktiviteterne i 2019 sammen med Fuglestationen og Det Grå Fyr.
I løbet af året blev der saneret godt ud i forskellige hjemmesider/facebooksider m.m., sådan at tingene blev mere overskuelige. Alle aktiviteter er også samlet blevet annonceret som kommende fra Det Grå Fyr, sådan at vore gæster ikke oplever den samme forvirring.
Kontingent i foreningen og årskort til fyret er også blevet slået sammen til ét kontingent inklusive årskort, igen for at gøre tingene meget nemmere ikke mindst for os, der skal administrere det.

Så i løbet af 2019 har vi i foreningen fået justeret alt det kedelige tekniske til, så vi ikke skal bruge mere tid på det end nødvendigt.
I bestyrelsen har vi desuden brugt en del tid på at planlægge den nye FamilieNaturklub sammen med Det Grå Fyr og Fuglestationen. Et tilskud på 50.000kr fra Friluftsrådet blev tildelt os i efteråret med god hjælp fra DOF Nordjylland. De endelige planer og en aktivitetsliste for de første 3 måneder var klar ved årets udgang, og aktiviteterne blev fastsat til at starte i februar 2020.
Aktiviteterne i Birders Club bød igen i 2019 på flere gode foredrag, og vi kom både en tur til Oman og Bhutan og fik også en fin og spændende fortælling om Skagen Fyrs historie.

Ringmærkning ved Skagen Fuglestation

Af Henning Ettrup, bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation
og Simon S. Christiansen, naturvejleder og fuglestationsleder

I regi af Skagen Fuglestation indsamles for tredje år - som en del af sit virke - ringmærkningsdata under licens fra Ringmærkningscentralen, Statens Naturhistoriske Museum. Efter aftale med Ringmærkningscentralen foretages al ringmærkning på Grenen og omkring Skagen under Skagen Fugle-stations licens, hvorfor afrapporteringen af årets ringmærkningsaktiviteter i området foregår via fuglestationen. Det gælder også projektet med monitering af ynglefugle (Constant Effort Site eller CES), som foregår ved Jennes Sø.
(se www.ringmaerkning.dk).
Bemandingen har i år bestået af i alt 27 forskellige ringmærkere med stationslederen og Michael Ancher som gennemgående personer med A-licens. Ringmærkerne bestod af en blandet skare af erfarne og nye ringmærkere, hvoraf nogle var under oplæring, og som var på ophold på stationen i kortere eller længere tid. Foruden de lokale ringmærkere og ringmærkere fra det øvrige Danmark var der deltagere fra Storbritannien, Israel, Tyskland, Østrig, Holland, Bulgarien, Grækenland, Italien og Spanien.
Ringmærkningen foregik forskellige steder nord og nordøst for Skagen med Det Grå Fyr som omdrejningspunkt. Også enkelte andre steder i regionen blev der foretaget specialmærkning med stationens ringe.
Der blev i år føjet et nyt område på Grenen til sidste års faste ringmærkningsområder, idet "Kabeltromlekrattet" på østsiden af Sandormevej ved "Sylviastien" blev tilføjet. Ringmærkningen foretages, foruden på allerede nævnte lokalitet, i "Sardinkrattet" ved sydøsthjørnet af den gamle strandengssø, ved Jennes Sø i Reservatet, i De Gamle Fyrhaver nord for Skagen Fuglestation samt i haven ved Fyrboligen. Hertil kommer enkelte målrettede fangster andre steder omkring Skagen, som f.eks. i Ålbæk Klitplantage og på stranden ved Grenen.
Ringmærkningen på Grenen kom i gang i første uge af april. Derefter blev der fanget de fleste morgener, når vejret tillod det, frem til tredje uge af november. Der var 170 netmeter til rådighed i Sardinkrattet, og samme længde var om efteråret til rådighed ved Kabeltromlekrattet. Antallet af aktive net kunne variere afhængig af vind og vejrforhold,

Henning Ettrup demonstrerer ringmærkning for Alex Sand Frich

ligesom valg af lokalitet. Der blev ikke mærket på begge Grenen-lokaliteter samtidigt.
Ringmærkningen i De Gamle Fyrhaver og i Fyrhaven, hvor der stod i alt ca. 70 meter net, foregik som regel midt på dagen efter fangterne på Grenen var afsluttet. Der var ved Jennes Sø, hvor også CES-fangsterne foregik, opstillet 160 meter net, som også benyttedes udenfor CES-perioderne, når vejret ikke var til fangst på Grenen eller som alternativ til Fyrhaverne. Til fangsterne på stranden, som foregik på mørke måneløse nætter, anvendtes lys og ketcher.
Endelig blev der i forbindelse med forårets ringmærkning af langdistance-trækkende småfugle indsamlet blodprøver til analyse for West Nile Vira. Prøverne analyseres af Statens Veterinære Seruminstitut og bruges som en årlig screening af sygdommens udbredelse blandt fuglene. Screening danner grundlag for en risikovurdering af eventuelle smitteveje via de fugle, der har været en vintertur i Afrika.

Årets resultater

Selvom det først var muligt at starte fangsten på Grenen i april, blev der fanget fra årets start og frem til april ved Jennes Sø og i Fyrhaverne. Derfor blev det samlede antal fangstdage - og det fangede antal fugle - på niveau med de to tidligere års. Det blev således til i alt 235 dage med ringmærkning i 2019. Fangstaktiviteten (inkl. CES-mærkningerne) fordelt på hele året og perioden 1. marts-31 oktober fremgår af tabel 1.

Daniel Bloche tjekker fedtlaget på en Ringdrossel

Tabel 1. Fangstaktivitet under Skagen Fuglestation fordelt på år.

	2017	2018	2019
Antal fangstdage (hele året)	222	229	235
Antal fugle fanget	5799	7750	6553
Antal arter fanget	78	84	88
Antal fangstdage (1. marts - 31. oktober)	181	177	176
Antal fugle fanget	4692	5255	5005
Antal arter fanget	76	80	82

Der blev i alt fanget 6553 fugle fordelt på 5852 ringmærkninger, 90 aflæsninger af fugle mærket tidligere år samt 611 genfangster af fugle mærket eller aflæst tidligere på året. Som det fremgår af månedsfordelingen (tabel 2) fortsatte sidste efterårs invasion af især Nordlig Gråsisken ind i foråret, mens Lille Gråsisken blev fanget i pæne antal i efteråret. Gråsisken blev da også med i alt 1897 fugle (32,4 %) årets hyppigst mærkede art, efterfulgt af Rødhals (572 fugle) og Gransanger (358 fugle). Mens arter som f.eks. Blåmejse og Musvit er gået meget ned i fangstantal i forhold til 2018, er bl.a. Fuglekonge, Gærdesmutte, Rødhals, Grønirisk og Rørspurv gået op.

Tabel 2. Fordeling af de fangede fugle på måned og halvår- frasorteret årets genfangster.

	Måned														
	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Sum	1. halvår	2. halvår
Sortand									1				1	0	1
Gråand					1								1	1	0
Ringdue						1							1	1	0
Gøg								1					1	0	1
Skarv									1				1	0	1
Stor Præstekrave							2		1				3	0	3
Vibe					1	1							2	2	0
Islandsk Ryle								1	3				4	0	4
Almindelig Ryle									1				1	0	1
Skovsneppe			1								7	1	9	1	8
Dobbeltbekkasin									1	1			2	0	2
Ride					1								1	1	0
Svartbag								1					1	0	1
Spurvehøg		1		3	4								8	8	0
Rødrygget Tornskade					1	4							5	5	0
Stor Tornskade				1						1			2	1	1
Skovskade				1	2	1		1					5	4	1
Sortmejse		1	1	6						8			16	8	8
Topmejse	1			1		9	3						14	11	3
Blåmejse	4	9	26	9		1	13	4	44	74	26	3	213	49	164
Musvit	7	11	40	12	11	5	26	12	7	37	21	1	190	86	104
Skægmejse										5			5	0	5
Gulbug					5	5	8	2					20	10	10
Sivsanger					2		1						3	2	1
Kærsanger					3	30	3	4	1				41	33	8
Rørsanger					10	44	16	23	23	5			121	54	67
Lille Rørsanger						1							1	1	0
Bysvale						1	7						8	1	7
Landsvale						2							2	2	0
Skovsanger				1	2			1					4	3	1
Hvidbrynet Løvsanger										1			1	0	1
Løvsanger				54	111	10	3	87	24	5			294	175	119
Gransanger			1	99	23	11	26	32	86	79	1		358	134	224
Gransanger, Sibirisk (tristis)										6			6	0	6
Halemejse			13							12			25	13	12
Munk				9	29	47	8	16	34	80	6		229	85	144
Havesanger					16	9	2	12	4	2			45	25	20
Høgesanger									1				1	0	1
Gærdesanger				1	57	19	18	27	3				125	77	48
Gærdesanger, Sibirisk (blythi)										2			2	0	2

Tornsanger					44	44	50	97	6				241	88	153
Fuglekonge			1	43					11	160	3	1	219	44	175
Rødtoppet Fuglekonge										1			1	0	1
Træløber, Nordlig (familiaris)										5	1	2	8	0	8
Gærdesmutte	1			18	10	2		4	31	153	24		243	31	212
Grå Fluesnapper					8	2		4	2				16	10	6
Rødhals			2	158	17	12	4	1	104	244	28	2	572	189	383
Blåhals					1				1				2	1	1
Lille Fluesnapper					2	1							3	3	0
Broget Fluesnapper					5	1		4	2				12	6	6
Rødstjert				4	15	1	1	3	14	1			39	20	19
Bynkefugl									2				2	0	2
Stenpikker					1			2	2				5	1	4
Misteldrossel											1		1	0	1
Sangdrossel				16	5				10	23	1		55	21	34
Vindrossel				4	1	1				26	8		40	6	34
Solsort			4	4	4	2		7		18	9		48	14	34
Sjagger								1		3	6		10	0	10
Ringdrossel					3					1			4	3	1
Jernspurv			5	11	2				47	15	4		84	18	66
Skovspurv	3		1	1				1			7		13	5	8
Skovpiber				1	3	2	1	3					10	6	4
Engpiber									1	2			3	0	3
Bjergvipstjert					1	1							2	2	0
Hvid Vipstjert						5	1			1			7	5	2
Bogfinke	2		22	21	8	5	4		2	4	3	2	73	58	15
Kvækerfinke			1	6						2	1		10	7	3
Krognæb											4		4	0	4
Dompap					1					10	2		13	1	12
Dompap, Lille (europaea)						1				34	4		39	1	38
Dompap, Stor (pyrrhula)				2						2	1		5	2	3
Grønirisk		3	3	2		1	1			1	105	68	184	9	175
Bjergirisk										1	1		2	0	2
Gråsisken, Lille (cabaret)		32	31	147	2	1	3	6	73	495	100	11	901	213	688
Gråsisken, Nordlig (flammea)	234	515	167	20						1	47	12	996	936	60
Hvidsisken	2	3									1		6	5	1
Lille Korsnæb									1				1	0	1
Stillits			1		1								2	2	0
Grønsisken			1	2		12	2		3	15	4		39	15	24
Gulspurv	2	5	12	3	1			3	3		1	5	35	23	12
Rørspurv			1	10	6	1	7	3	32	66			126	18	108
Dværgværling											1		1	0	1
Vandrikse						1				2			3	1	2
SUM	**256**	**580**	**334**	**670**	**420**	**297**	**210**	**363**	**582**	**1597**	**435**	**108**	**5852**	**2557**	**3295**

Ser man på årets fangster fordelt på 1. og 2. halvår bemærkes, at Blåmejse, Fuglekonge, Gærdesmutte, Rødhals, Solsort, Jernspurv, Dompap, Grønirisk, Lille Gråsisken og Rørspurv er fanget i større antal i efteråret, mens arter som Løvsanger, Gærdesanger og Bogfinke fanges i lavere antal i efteråret, mens Nordlig Gråsisken er faldet tilbage på det mere normale efter sidste års boom.

Efterårets invasion af Krognæb blev også registreret på Skagen, og det resulterede da også i 4 fangster af denne sjældne gæst. Også sjældne gæster som Dværgværling kom igen på listen i år med én enkelt mærkning, ligesom også en Lille Rørsanger blev ringmærket i juni måned, hvilket var det 15. fund i Danmark (og 6. fund i Skagen). Sjældneste i efteråret var to eksemplarer af underarten Sibirsk Gærdesanger (ssp. blythi), der blev fanget med kort interval i oktober, men bestemmelsen skete ikke uden hjælp af den moderne teknologi via DNA analyse af fjer. Læs mere om fundet på https://pandion.dof.dk/. Det skal her også nævnes, at der blot blev mærket én enkelt Hvidsisken i ef-

teråret, som også blev den eneste noterede i DOF-basen i efteråret 2019!
Ellers bemærkes den fine fangst på 6 Sibirisk Gransangere i efteråret, mens Rødrygget Tornskade helt udeblev her. Der blev genfanget 611 fugle fordelt på 28 arter, som enten var blevet ringmærket tidligere på året eller i forudgående år. Arterne genfanges i meget forskelligt antal og med forskellig

Tabel 3. Oversigt over fangede fugle (M= mærkede samt aflæste fra tidligere år) som efterfølgende blev genfanget (G) senere på sæsonen samt hyppigheden af genfangst.

	G	M/A	Sum	%
Skovsneppe	1	9	10	10,0
Sortmejse	1	16	17	5,9
Topmejse	5	17	22	22,7
Blåmejse	40	223	263	15,2
Musvit	44	211	255	17,3
Gulbug	8	20	28	28,6
Rørsanger	14	124	138	10,1
Løvsanger	6	294	300	2,0
Gransanger	45	362	407	11,1
Gransanger, Sibirisk (tristis)	3	6	9	33,3
Munk	22	233	255	8,6
Gærdesanger	41	133	174	23,6
Havesanger	2	45	47	4,3
Gærdesanger, Sibirisk (blythi)	1	2	3	33,3
Tornsanger	71	252	323	22,0
Fuglekonge	46	219	265	17,4
Gærdesmutte	37	244	281	13,2
Grå Fluesnapper	1	16	17	5,9
Rødhals	141	574	715	19,7
Sangdrossel	1	55	56	1,8
Vindrossel	1	40	41	2,4
Solsort	18	57	75	24,0
Jernspurv	6	84	90	6,7
Bogfinke	4	76	80	5,0
Kvækerfinke	1	10	11	9,1
Dompap, Lille (europaea)	13	39	52	25,0
Dompap, Stor (pyrrhula)	1	5	6	16,7
Grønirisk	11	186	197	5,6
Gråsisken, Lille (cabaret)	1	901	902	0,1
Gråsisken, Nordlig (flammea)	17	996	1013	1,7
Gulspurv	5	40	45	11,1
Rørspurv	3	128	131	2,3
SUM	611	5617	6228	9,8

hyppighed (tabel 3).
Det skyldes at fuglene enten er på hurtig gennemtræk (f.eks. Gråsisken og Sangdrossel), raster i området en tid under trækket (f.eks. Gransanger, inkl. tristis), eller er lokale ynglefugle (f.eks. Solsort og Gærdesmutte) eller en kombination af nævnte. I forhold til alle årets mærkede fugle genfanges ca. 10%.
Der blev foretaget aflæsninger af 90 fugle mærket tidligere år i lokalområdet omkring Skagen (tabel 4). Nogle er blevet mærket før etableringen af en formel fuglestation, men alle er fra området som i dag dækkes af stationens virke. I gennemsnit blev i alt aflæst 1,6 % af de ringmærkede/aflæste fugle, men især bemærkes de mange aflæsninger af Musvit, som udgør 10,6 % af de ringmærkede/aflæste Musvitter. Specielt overlevelsen fra 2018 til 2019 ser ud til at have været fin. Men også Solsort, Gulspurv og Topmejse, der formentlig er lokale fugle, stod tilsyneladende vinteren godt igennem.

Tabel 4. Aflæsninger af fugle mærket i lokalområdet før 2019.

	2013	2015	2016	2017	2018	Sum	%
Skovskade				1		1	16,7
Topmejse					3	3	17,6
Blåmejse				3	7	10	4,5
Musvit		1	1		20	22	10,6
Rørsanger				1	2	3	2,5
Gransanger				1	4	5	1,4
Munk				2	2	4	1,7
Gærdesanger				1	7	8	6,0
Tornsanger					11	11	4,5
Gærdesmutte					1	1	0,4
Rødhals					2	2	0,3
Solsort				1	8	9	16,7
Skovspurv					1	1	8,3
Bogfinke			1		2	3	4,2
Grønirisk				1	1	2	1,1
Gulspurv			1		4	5	13,2
Rørspurv	1			1		2	1,6
SUM						**92**	**1,6**

Genmeldinger og aflæsninger fra andre steder

I løbet af året har der været flere spændende genmeldinger på fuglene mærket i Skagen eller fugle mærket andet steds og senere aflæst i Skagen.
En Islandsk ryle, fanget som ungfugl om natten den 9. september 2018 på Grenen, blev et år senere genfanget og aflæst af hollandske ringmærkere den 28. oktober ved Griend, Harlingen i Holland. Der mærkes ikke mange individer af denne højarktiske vadefugl i Danmark, men der er potentiale for nogle rigtig spændende genmeldinger, da de tilbagelægger nogle enorme afstande mellem ynglepladserne og vinterkvartererne i f.eks. Vestafrika.
Med de ofte mange gråsiskener som mærkes i Skagen følger ligesom tidligere år en del genmeldinger og aflæsninger. Fra 2019 kan bl.a. nævnes en stor gråsisken aflæst i Fyrhaverne den 11. marts, som var mærket på efterårstrækket året inden ved Fuglestationen på Stora Fjäderägg i Västerbotton, Sverige den 30 september (877 km væk). Datoerne vidner om en fugl, som sandsynligvis var på returtræk mod nordøst igen, da den blev fanget på forårstrækket i Skagen. En lille gråsisken, mærket i den anden ende af Sverige ved Bingsmarken i Skåne 17. november 2018, blev ligeledes aflæst på forstræk ved Jennes Sø den 29. marts 2019. En anden gråsisken, mærket ved Jennes Sø i efteråret den 10. november, fløj østover Kattegat til Nidingen Fuglestation i Halland, Sverige, hvor den blev aflæst kun 7 dage senere. Lidt sjovt med tanke på at efterårstrækket af arten typisk bevæger sig mod sydvest.
Vi fik også sendt en hilsen til vores norske venner på Lista Fuglestation, idet de aflæste en rødhals den 19 oktober, som vi havde mærket foråret inden i Fyrhaverne (d. 4 april). På stranden blev der den 29 oktober fundet en død sule med britisk ring. Det viste sig senere at være en fugl mærket i den store koloni af suler på øen Bass Rock i Skotland tilbage i sommeren 2015. Siden starten i 2017 har fuglestationen fanget i alt tre strandskader. To mærket i hhv. 2017 og 2018 samt én aflæst samme år. Aflæsningen blev gjort i 2018 og viste sig at være ganske gammel, eftersom den var mærket som adult helt tilbage i sommeren 1993 i Lincolnshire, England, hvilket vil sige at den var mindst 28 år gammel, da vi aflæste den. Den første strandskade, vi mærkede den 22 oktober 2017, dukkede i 2019 op igen – ikke her i Skagen, men derimod i Holland, hvor den blev aflæst i Den Helder. Vi er derfor spændte på, om der en dag dukker en genmelding op på den sidste af de tre fugle. Det er der tilsyneladende en god chance for!

Constant Effort Site (CES)

Der er de senere år foregået CES-mærkning på Skagen, men endnu har den samme lokalitet kun været i funktion i få år (se Ettrup 2017). Den oprindelige placering måtte opgives på grund af rydning af træer i forbindelse med landskabspleje, hvorfor et nyt site blev opstartet ved Jennes Sø. Forskellige forhold gjorde, at man blev nødt til at flytte efter første forsøg, men med nogle småjusteringer i forhold til 2018 ser det ud til at fungere. Der er dog endnu ikke data til behandling, så der gives blot en oversigt over årets fangster, som i øvrigt også indgår i det ovennævnte materiale.

Michele Pes, Marie Heuberger og Joakim Matthiesen ringmærker ved Skarvsøen.

Der er fanget i alt 231 fugle under CES i 2019, hvoraf 28 er genfangster af årets mærkede fugle. Fordelingen af de 203 "nye" fugle fremgår af tabel 5.
Data indsamlet i forbindelse med CES indgår både i det samlede danske projekt, hvor der løbende er 6-8 sites i drift fordelt over hele landet (se f.eks. www.ringmaerkning.dk). Ligeledes tilgår de indsamlede data det fælles europæiske CES, som administreres af British Trust of Ornithology (BTO) i England.

Tabel 5. Årets CES-fangst af nye fugle

	Periode												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	SUM
Gråand	1												1
Gøg											1		1
Skovskade			1			1							2
Topmejse		1	2	2				2	2				9
Blåmejse							1		5	1		1	8
Musvit			2			1		1	1		3	3	11
Kærsanger				1									1
Rørsanger			2	3	2	2	2	1		2			14
Løvsanger		3	1					1		3	7	2	17
Gransanger	1	2		1		2	1	6	5	3	2	8	31
Munk	1		5	4	3	2					1		16
Gærdesanger		1	1			1	1	3	4	2		1	14
Havesanger				1	1					1		3	6
Tornsanger		1	1	2	2	2	2	7	4	8	1	5	35
Gærdesmutte	1	1									1		3
Grå Fluesnapper			1								1		2
Rødhals			1	3	1		1	2	1				9
Broget Fluesnapper											1		1
Solsort			2			1				2		4	9
Skovpiber										1			1
Bogfinke				1		1	2	1	1				6
Rørspurv	2							3				1	6
SUM	6	9	19	18	9	13	10	27	23	23	18	28	203

Byfogedskoven i Skagen

Af Poul Hald-Mortensen, bestyrelsesmedlem for Skagen Fuglestation

På en dag, hvor trækket over Skagen svigter, eller man har god tid, vil jeg anbefale enhver med interesse for samspillet mellem natur og historisk udvikling at besøge Byfogedskoven. Den ligger bag Krøyers Hus og skovriderboligen for Naturstyrelsen Vendsyssel.
Styrelsen har kontorer i Krøyers hus. Men P-pladsen på Sct. Laurentiivej 148 rummer ofte plads til, at du kan parkere der, mens du går en tur i skoven. Skulle P-pladsen være fyldt op, kan man parkere i vejkanten udenfor.

Byfogeden og hans hjælper

Byfogedskoven har navn efter byfoged O.C. Lund (1770 – 1828), der boede i et hus, der stod nøjagtig der, hvor den nuværende gule skovriderbolig blev bygget i 1831. Det smukke hus med to flotte lindetræer foran blev bygget af arkitekt G. N. Holgren og var bolig for byfogeden i Skagen indtil 1892. Da flyttede byfogeden ind til byen, og Klitvæsenets overklitfoged Dahlerup rykkede ind i den senere skovriderbolig.
Byfoged Lund, var i sin embedsperiode i Skagen (1803 -1828) også statens sandflugtskommissær. Han skulle bekæmpe sandflugt og etablere læ og trævækst i den forblæste og sandhærgede by. Næsten samtidig med, at sandflugtskommissær Lauritz Thagaard (1758-1829) i det vestlige Thy i 1811-1817 startede de første forsøg med plantning af træer i klitterne, anlagde byfoged Lund med lidt større succes, men også i et mildere klima, i 1813-1820 en plantage bag sin bolig i Skagen.

Arbejdet blev hjulpet af en tidligere slave fra De Dansk Vestindiske Øer, Jan Leton (1771-1827), som en amerikansk skibskaptajn havde sendt som tak for byfogedens gæstfrihed efter kaptajnens stranding.
I den østlige udkant af Byfogedskovens centrale slette står i dag en mindesten over Lund. Stenens udsmykning er tegnet af P. S. Krøyer og rummer den lakoniske tekst: ”fordi han plantede”.

Skoven begejstrede H. C. Andersen

Den nye skov var blot omkring 40 år gammel, da H. C. Andersen, den 17. august 1859, på en Jyllandsrejse kom til Skagen og skrev:

“… lige foran os, hilses vi af en blomstrende Have; en udstrakt Plantage med mange Sorter Træer, Eeg og Bøg, Piil og Poppel, Fyr og Gran; Grønsværen dækker i Gangene Sandgrunden, der ellers snart ved Vinden vilde faae Overmagt. Vi træde ind mellem Blomster og Frugttræer. Det er Byfogdens Bolig, den ligger saa smukt, har noget saa hyggeligt og dertil herskabeligt. Man føler sig med Eet flyttet hen i et frodigt Landskab. Det har menneskelig Udholdenhed formaaet.”

Træer og buske

Går man fra P-pladsen ved Sct. Laurentiivej i solens retning en tur rundt i skoven, vil man foruden nogle linde og ahorn i starten i skovens vestlige side se en dominans af mange, ældre bøge. Bøgens skyggevirkning, og dens langsomt omsættelige og sure blade, medfører også her en ret artsfattig og åben skovbund.
Eg og bævreasp med mere åbne trækroner samt blade, der omsættes hurtigere, giver en mere artsrig og frodig skovbund. Disse træarter ville nok sammen med birk og rødel have været naturens eget valg på dette sted.
Men forstinspektør Hauch og professor Oppermann gav i 1902 en forklaring på, hvorfor bøgen i netop 1800-tallet blev plantet så hyppigt:

"- Forstmændene i hvert Fald fra 1820 til 1880 nærede en udpræget Forkærlighed for Bøgen, som de uden egentlig Begrundelse erklærede for vort "ædleste" Skovtræ, der burde have en slags Forrang for alle andre; hvor der kunne gro Bøg, burde man ikke dyrke andre Træarter."

Faktisk blev bøgene i Byfogedskoven plantet så sent som i 1874, eller stort set samtidig med de markante individer af den importerede, østrigske fyr, der iøjnefaldende rager op i den østlige del af skoven. Den er i øvrigt den eneste af de eksotiske arter i Byfogedskoven, som ifølge driftsplanen agtes bevaret fremover.
Længere fremme i den nordvestlige del af skoven står en bevoksning af egetræer. Her ser man netop en mere lysåben og artsrig skovbund med buske som røn, hassel, kristtorn og taks. Disse naturlige buske her i landet er ikke plantet, men fuglene har med tiden spredt frøene hertil fra byens haver. Tilsvarende ses også kaprifolie klatre omkring stammerne.
Lidt senere på rundturen omkring den store slette, hvor hunde ofte luftes, ses langs skovstierne planter som liljekonval og storkonval, samt hvid anemone og vorterod. Nær udgangspunktet og Krøyers Hus kan iagttages 2 arter af vedbend på træstammerne. Da vedbend er attraktiv vinterføde for både harer og rådyr, så er denne danske lian, som skaber gode redeskjul for fuglene, afhængig af den ekstra indhegning nær husene, når der ikke som i den helt naturlige skov findes grene eller dødt ved, der skærmer de unge planter i starten.
Blandt de øvrige naturligt hjemmehørende træer, som er plantet i Byfogedskoven, kan fremhæves de flotte, men desværre også ret få spidsløn, avnbøg og ask. Især avnbøgens frø er en meget attraktiv vinterføde for kernebider.
De to eksotiske og nordamerikanske nåletræer, som ifølge driftsplanen skal udfases, er sitkagran og contortafyr. Af dem er der efterhånden kun få tilbage.

Fuglelivet

Foruden de tillidsfulde og by-tilpassede ringduer er bl. a. stor flagspætte, bogfinke, solsort, musvit, blåmejse, rødhals og gærdesmutte almindelige ynglefugle i Byfogedskoven, som også er en selvstændig lokalitet i DOF-basen.

Det er bemærkelsesværdigt, at den ellers meget stationære spætmejse tværs over de træfattige Hulsig og Råbjerg klitheder har spredt sig helt til Byfogedskoven. Derimod kan man stadig lede forgæves i DOF basen efter registreringer af 2 andre, decideret stationære arter med forkærlighed for gammelskov, nemlig natugle og sumpmejse. Aktuelt forekommer der ingen redekasser i skoven, og jeg har derfor personligt foreslået, at der burde sættes nogle op. Men Naturstyrelsen giver udtryk for den holdning, at det vil indebære manipulation med den naturlige udvikling - i den i øvrigt plantede skov.
I DOF basen kan man naturligvis også få et overblik over de mange forskellige arter af trækgæster, der besøger denne lille oase, som stort set er omgivet af bebyggelse på alle sider.
Det fremgår desuden af listerne, at mange forskellige fuglefolk i de senere år har haft gode oplevelser i Byfogedskoven. Denne lille, ca. 10 ha store, skov, som på en interessant måde rummer sin egen historie om et af de allerførste, danske forsøg på at tilplante klitterne og deres nærliggende, sandhærgede områder.

At gøre sig uheldig bemærket som fuglefotograf

Af Flemming Quist

Den sidste uges tid har der været krognæb-bonanza i Danmarks nordlige regioner, og Skagen har tiltrukket fuglefotografer i stil med Klondikes tiltrækning af guldgravere i fortidens Amerika.
Krognæb mæsker sig i rønnebær, og et godt sted at fotografere dem er Assistens Kirkegården i Skagen, hvor der er en allé af netop røn, og hvor grenene er tunge af de røde, saftige bær. Mandag besluttede jeg mig for også at kaste mig ud i guldgraverhysteriet efter krognæb. Da jeg trådte ind på kirkegården, havde jeg tilsyneladende ramt en åre med det samme, idet der stod 5-6 fuglefotografer, heriblandt Knud Pedersen, med deres bazooka-lignende isenkram rettet op mod kronen af en røn. Det var tydeligt, at der var en flok af de eftertragtede karrygule og røde fugle, som mæskede sig på rønnebær.
Problemet var, at jeg kom fra den forkerte side. Fuglene var mellem mig og fotograferne. Jeg spiller i en anden liga end de bedste fuglefotografer, både hvad angår dygtighed og udstyr, og jeg ønskede på ingen måde at forstyrre dem. For ikke at skræmme fuglene op, begav jeg mig på en større omvej rundt om flere grave for at komme på skudhold af fuglene fra den rette side. Jeg forsøgte mig tålmodigt med fjerlette fodtrin, så mine små 100 kg knirkede så lidt som muligt på kirkegårdens grus. Meter for meter kom jeg tættere på træet og fuglene. Ydmygt fik jeg mig anbragt bag de andre fotografer, selvom jeg med mit udstyr burde være tættere på. Faktisk stod jeg lige under naborønnen i alléen. Jeg nåede at klikke nogle enkelte fotos af over skulderne på de andre, før flokken pludselig lettede og satte sig i træet lige over mig. Den nærmeste fugl - en smuk han klædt i rødt og gråt - var kun en meter fra mig.
Alle 5-6 fuglefotografer snurrede rundt og havde pludselig front mod mig. De rettede deres tunge isenkram over mit hoved. Jeg var frosset i en akavet stilling, men turde dårligt røre mig, for ikke at skræmme fuglene væk. ”Bliv stående, bliv stående”, lød det fra Knud. ”Jeg optager video af dig og krognæb!” Fotografernes kameraer klikkede som maskingeværer. Da jeg synes, at jeg havde været model tilpas længe, forsøgte jeg med astronautlangsomme bevægelser at rette mig op fra min ubehagelige stilling under kronen, tage et skridt bagud og uendelig forsigtigt rette mit kamera opad.

SÅ RINGEDE MIN TELEFON!

Med en brusende lyd lettede flokken af krognæb og forsvandt i det fjerne. Et par løsrevne blade faldt i duvende bevægelser fra træet og lagde sig til rette på grusstien.
”Hvad så? Får du fotograferet nogle fugle?” Ville Christel vide.
Da jeg slukøret luskede ud fra kirkegården, følte jeg ikke blot, at fuglefotograferne men også enkelte af gravenes rundkindede engle skulede ondt efter mig.

Flemming Quist